

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2021

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

Horička zelená

Horička zelená, ty jedľová hora,
ty budeš zotatá na prvého mája.
A ten brezový háj, mládenecký to raj,
[: aby sa len ušiel, pre každé dievča máj. :]

Janíčkove kone s vozom hrkotajú,
chlapci po dedine máje rozvážajú.
Vstávaj milá hore, veď už je deň biely,
už Ti zelený máj, stojí pred dvermi.

Milá hore vstala, chlapcov privítala
a svojmu milému perečko hned dala.
To bolo perečko zo tej fjalôčky,
to je milý Mirko, od tvej frajerôčky.

Ludia pre lesy, lesy pre ľudí

4. Otvorenie sezóny v Lesníckom skanzene

Prvý máj je už tradične dňom, kedy sa pre návštevníkov Lesníckeho skanzenu vo Vydrowskej doline pomyselne otvárajú brány a začína sa nová sezóna. Tento rok kvôli pandémie prebiehalo otvorenie trochu netradične.

5. Výsadba s prezidentkou

Hlava Slovenskej republiky sa v mnohých prípadoch veľmi úspešne snaží ísť občanom príkladom. Medzi také akcie patrí napríklad aj výsadba, ktorú spoločne s LESMI SR zorganizovala kancelária prezidentky dňa 24.4.2021 na území OZ Smolenice.

6. Milión stromov pre Slovensko

Štátny podnik LESY SR spoločne s OZ Moje Slovensko a PEFC Slovensko odštartovali projekt, ktorý umožní koordinovane verejnosti vysadiť 1.000.000 stromčekov v lesných porastoch v správe štátneho podniku.

5

10

7. Ovocné lesné cesty

Po veľmi úspešnom štarte projektu, ktorý vznikol na OZ Beňuš v roku 2020, sa pre tento rok pre-rozdelili na základe požiadaviek OZ, finančné prostriedky na výsadbu 27 ovocných lesných ciest.

8. Darca zeleno-červeného šťastia

Nielen výchovné zásahy, vyznačovanie porastov a všetky ďalšie náležitosti, ktoré funkcia ťažbára na lesnej správe obnáša, ale najmä 80 odberov, za ktoré si 26.4.2021 vyslúžil diamantovú plaketu, robia z nášho kolegu Ladislava Baranoviča, výnimočného lesníka a človeka.

9. Keď sa krv mení v zlato

Pri pátraní po tých, ktorí vo svojom živote myslia aj na životy iných, a nikdy nezaváhajú v oblasti darovania krvi, sme ostali v regióne a vyspovedali ďalších dvoch, musíme podotknúť, že v tejto oblasti veľmi skromných kolegov z OZ Trenčín, Adriána Dedíka a Antona Zahradníka.

10. Jubilejný dvadsiaty ročník súťaže Zelený objektív

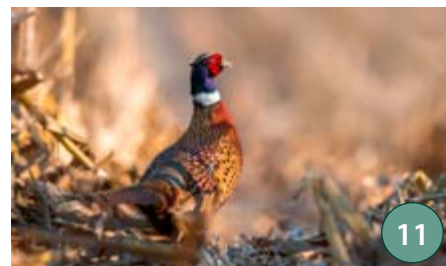
Napriek negatívnym dopadom pandemickej doby, kedy sa mnohí súťažiaci mali obmedzenú možnosť súťažiť, prípadne sa do súťaže nemohli zapojiť vôbec, pokračoval Zelený objektív s mierne ubratým plynom aj v roku 2020. Zúčastnilo sa ho 127 súťažiacich s 299 fotografiami.

11. Bažant, príbeh ázijského cudzinca

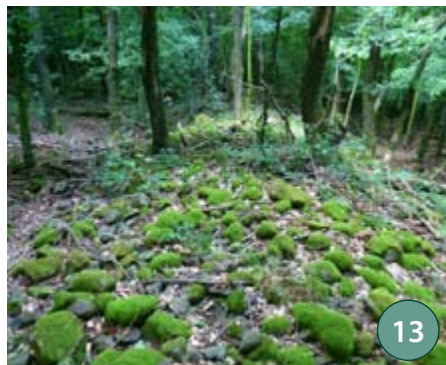
Pozývame Vás na návštevu Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene, kde si kolegovia pre Vás pripravili výstavu pod názvom Bažant. Ten, ako nám kolegovia prezradili, je zrejme pre verejnosť veľkou neznámosťou.

12. Upratovanie Pečnianskeho lesa

V sobotu 17. apríla sa uskutočnilo "Jarné upratovanie Pečnianskeho lesa 2021". Zúčastnilo sa ho celkovo 28 dobrovoľníkov vrátane detí a 14 členov Jarovskej poľovníckej spoločnosti, ktorá poľovne obhospodaruje túto lokalitu, spoločne s tromi deťmi. Dobrovoľníkov doprevádzali piati lesníci z OZ Smolenice.

11

13

13. Pečenický val

Čo je vlastne Pečenický val, kedy bol postavený, kto ho dal postaviť a aký status mali ľudia, ktorí sa na budovaní tohto pomerne dlhého a veľmi zaujímavého diela podieľali, ale najmä to, čo sa z neho pre naše generácie zachovalo, sa dočítate v príspevku nášho kolegu Petra Chytila.

14. Lesná správa Nižná Slaná

A znovu viac a viac na východ, kde sa pozrieme detailne na prírodné podmienky, fungovanie i personálne zabezpečenie druhej najmenšej správy OZ Roňava. Nie je nič tajné, ak prezradíme, že na území v pôsobnosti tejto LS sa nachádza netradičná stavba – ľadovňa.

16. Nechcený hosť z Afriky sa udomácnil v Európe, žiaľ aj na Slovensku

Pri vyslovení tej „preklatej“ trojkombinácie inak neškodných písmen našej abecedy, mnohým z nás naskočí husia koža, iní pocítia ohromnú zlosť, ale všetci sa maximálne snažia zamedziť jeho šíreniu a dodržiavať opatrenia, aké sa v súvislosti s týmto africkým morom ošpaných zavádzajú.

Redakčná rada

Ing. Jozef Bystriansky
Ing. Robert Kiš
Ing. František Fodor
Ing. Július Burkovský
Šéfredaktor:
Mgr. Anna Sliacka, PhD. (as)

Stáli prispievatelia:

Mgr. Lucia Čekovská
Ing. Zdenko Kováč
Ing. Michal Slávik
Ing. Viliam Stockmann, CSc.
Ing. Martina Velká
Mgr. Marína Debnárová (md)

Grafická úprava:

Ing. Peter Valach

Foto na obálke:

Mgr. Marína Debnárová

Adresa redakcie:

LESY SR, š. p.
generálne riaditeľstvo
Námestie SNP 8
Banská Bystrica
975 66
anna.sliacka@lesy.sk
+421 918 444 218

Ešte aj dnes sú veľkí i malí hrdinovia, ktorí s nesmiernym nadšením a odhodlaním idú za svojimi cieľmi a niekedy prídu aj o to najcennejšie, s čím na tento svet prišli. No väčšina dnešných hrdinov sedí za počítačmi a svoj pozitívny imidž aktívneho a pre dobro spoločnosti a prírody zanieteného jedinca vytvára tukaním do klávesnice. Za príkladmi netreba chodiť ďaleko.

Práve teraz ukončujeme jarne výsadby, v rámci ktorých sme umožnili širokej verejnosti, tej bežnej, ale aj tej voči lesníctvu kriticky vystupujúcej, aby si na vlastnej koži vyskúšala, čo práca v zalesňovaní obnáša a urobila niečo pre zelené lesy Slovenska. Teda aby skutočne priložila ruku k pomyslenej a v súčasnosti stále prepieranej záchrane slovenských lesov a vysadila čo i len jeden nový strom.

Jarná výsadba ukázala, že väčšina internetových hrdinov končí pri myšlienke, že by musela prekročiť prah svojej komfortnej zóny. Tu nastupujú výhovorky, za ktorými treba hľadať vyšší zmysel. Všetci v čase, keď niekto sadí stromy v lese, sa aktívne nemôže predsa starať o svoj profil na internetovej sieti, sadenie niekedy v doline bez signálu neuvidia na vlastné oči tí, pred ktorými sa dotýční potrebujú prezentovať, alebo proste hrdina zhorí na tom, že ani nedisponuje vhodným oblečením, pretože kto by už k životu v online priestore potreboval montérky, prípadne terénne oblečenie či obuv. A sadenie v žabkách, prípadne v oblekoch by bolo asi na smiech.

Ale česť výnimkám a veľké uznanie tým, ktorí i napriek nie najlepšiemu počasiu, väčšej vzdialenosti i nedostatku skúsenosti prišli, vyskúšali a s dobrým pocitom odchádzali... a možno nám časom pomôžu pomyselne zvíťaziť na ľudskej hlúposťou a nečinnosťou.

Anna Sliacka

18. Pohľad ušami

Prinášame ďalší lesnícko-prírodovedný príspevok z pera nášho už stáleho prispievateľa Ivana Kňazeho. Dnes sa prostredníctvom poľovnícko-lesníckych zážitkov vyberáme po stopách sovy dlhochovstej.

19. Keď zakvitne les

Jar je priam rozprávkové obdobie, kedy po pochmúrnej sfarbenej zime nastupuje záplava farieb, ktorú majú na svedomí práve zástupcovia slovenskej flóry. Pestrofarebné kvitnúce byliny však mnohokrát odpútajú našu pozornosť od kvetov, ktoré každoročne nahodia listnaté i ihličnaté dreviny. Ak ich poznáte, podte si s nami zasúťažiť.

18

25

21. Lesy najlesnatejšej krajiny Európy

Možno nie každý, ale iste mnohí vedia, že najlesnatejšou krajinou Európy je Fínsko. Fínske lesy tvoria viac ako 75% krajiny a ročný prírastok v nich predstavuje 108 mil. m³. Až 61% predmetných lesov je v súkromnom vlastníctve.

22. Zbierky lesníka Jána Boroškaya

Až sedem rokov trval právny spor vo veci vývozu značných zbierok numizmatických, ornitologických a insectologických lesníka Jána Boroškaya do Maďarska. Ako sa nakoniec skončil a kde sú predmetné časti zbierok uschované, prinášame v krátkom príspevku.

24. Lesnícke osobnosti

Ing. Imrich Lipovský – pripomínáme si 90. výročie narodenia riaditeľa lesníckej školy v Lipovciach a Prešove, ktorý sa venoval napríklad aj budovaniu Správy školských lesov Cemjata.

Ing. Ján Boroškay – pripomínáme si 180 rokov od narodenia lesníka a známeho ornitológa. Z jeho diel sa známym stal spis „Vtáctvo zvolenskej župy“.

25. Stojace sucháre

Problematika mŕtveho dreva ponechaného v porastov víri hladiny v kruhoch laickej i odbornej verejnosti. No stojace sucháre sú už kapitolou samou o sebe, ktorá nenechá žiadneho lesníka chladným.

27. Svätá diera

Aj tak sa nazýva lievik na jazere Berryessa, najväčšom v Napa County v Kalifornii, využívaný na odtok nadmerných zásob nahromadenej vody z priehrady. Nedeje sa to však často.

28. Mierumilovný drevený inštinkt

Predstavujeme vám tvorbu japonského rezbára Akihiko Yoshida, ktorý za posledných deväť rokov vyvinul svoju jedinečnú techniku rezby z dreva a neustále hľadá nové a originálne nápady.

27

Lesnícky skanzen vo Vydrovskej doliny otvára d'alšiu sezónu

V sobotu prvého mája sa v Lesníckom skanzene vo Vydrovskej doline pri Čiernom Balogu stretli jeho zakladatelia, lesníci, zástupcovia obce Čierny Balog, občianskeho združenia Vydra, ale aj žiaci tamjšej základnej umeleckej školy, aby v komornej atmosfére otvorili hlavnú turistickú sezónu.

V lone jedinečnej prírody a v krásnom prostredí Veporských vrchov vzniklo pred takmer dvomi desaťročiami (2002) jedno z najvýznamnejších lesníckych miest Slovenska. Autor unikátnej myšlienky, minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Ján Mičovský: „Sen sa začal premieňať na realitu a dnes je to kultové miesto slovenského lesníctva, dielo sa vďaka žiživému osudu podarilo a desiatky tisíc ľudí sem chodia, aby pochopili, čo je to lesníctvo“

Na ploche 150 hektárov po oboch stranách Vydrovského potoka nájdú návštevníci stále sa rozširujúci chodník lesného času, ktorý má v súčasnosti už takmer päť kilometrov. Správca skanzenu Michal Kofira hovorí, že aj počas pandémie sa teší veľkej obľube: „Lesnícky skanzen je otvorený celoročne, zvýšený záujem pretrváva všeobecne, na chodníku máme už 88 informačných panelov, otvorili sme aj informačnú kanceláriu, expozíciu horárne v múzeu, lesnú kaplnku a lesnícky minisvet. V obore máme daniely.“

Jednotlivé zastávky informujú o lesoch ako ekosystémoch, ich ekologickom a hospodárskom význame, i dôležitosti lesov pre pohodu a zdravie človeka, čo si uvedomuje aj generálny riaditeľ

štátneho podniku LESY SR, Tomáš Čuka: „Prístup k lesu musíme zmeniť, na les sa musíme pozeráť ako na živý organizmus a citlivejšie ho pestovať. Štátny podnik sa snaží robiť ústretové kroky aj voči verejnosti, toto je miesto oddychu, načerpania síl, lebo lesy sú aj na to.“

Starosta Čierneho Balogu František Budovec povedal, že priestor, v ktorom je umiestnený lesnícky skanzen, bol kedysi miestom stretávania sa domácich, oddychovali tu, varili si guláše a kúpali sa v potoku: „Trávievali sme tu leto, zabávali sa, aj po vybudovaní LS je toto miesto celoročne prístupné, je to voľný priestor, kde sa dá posedieť, ale aj previezť sa na bicykli, domáci to majú radi, vodia sem zahraničných návštevníkov. Ďakujeme LESOM SR, že sa o to starajú, my sa snažíme byť nápomocní, aby bolo radostou sem prísť a pookriať.“

A na záver treba zdôrazniť aj slová Csilly Droppovej z občianskeho

združenia Vydra: „Musíme vracáť deti a ľudí do prírody, vieme pracovať s ľuďmi a odovzdávať si skúsenosti. Máme 30-40 dobrovoľníkov, ktorí nezištne pomáhajú, naša práca je aj o letných táboroch, o malých výletoch pre školy. Prepájanie môže priniesť skvelé výsledky, aby sme dosiahli synergiu, aby sa sem prišli aj laici učiť a cítiť a toto sa nám darí.“

Lesníckemu skanzenu želáme vydarenú letnú sezónu!

-md-

Význam práce lesníkov ocenila aj prezidentka

Bezprostredná, pracovitá, ale aj ekologicky zmýšľajúca – taká sa ukázala pani prezidentka Zuzana Čaputová v sobotu 24. apríla 2021, kedy si spolu s našimi zamestnancami vyskúšala výsadbu sadeníc stromov priamo v teréne.

Lokalitu Ondrovičov obrázok nad Limbachom na Lesnej správe Pezinok zasiahla silná veterná kalamita ešte v roku 2010. Len v tejto lokalite bola kalamita na ploche 64 ha s objemom 32 tis. m³ dreva, pričom za celú LS Pezinok to bola kalamita s objemom 100 tis. m³ dreva a za celú OZ Smolenice bol objem kalamity 250 tis. m³ dreva. Po spracovaní kalamity okrem umelej obnovy sa vykonalo vyžínanie buriny, výsev prípravnej dreviny brezy, výsek malinčia, oplocovanie mladých lesných kultúr a individuálna ochrana proti zveri. Len v roku 2020 bola umelá obnova za LS Pezinok 41 ha, vysadených bolo 251 tis. sadeníc.

V roku 2021 je plánovaná umelá obnova na ploche 35 ha, plánované počty sadeníc 175 tis. kusov. Vysádzaný bude hlavne buk, menej dub a ďalšie dreviny lipa, javor, jaseň, smrek, smrekovec. V poslednú aprílovú sobotu prišli vysádzať desiatky ľudí z Kancelárie prezidentky, viacerí aj s rodinami, aby si takto vykompenzovali sedavú kancelársku robotu.

Lokalita Ondrovičov obrázok je známa ako križovatka turistických chodníkov z Pezinka na Pezinskú babu a zo Slniečného údolia. Na mieste sú osadené info tabule LESOV SR, š.p. – vtáky v lesoch, a je tam umiestnená aj oddychová lavica.

Prezidentka Zuzana Čaputová počas výsadby poznamenala: „Prezidentská kancelária prijala ešte minulý rok záväzok byť prvou uhlíkovo-neutrálnou inštitúciou do roku 2030. Znamená to, že robíme konkrétne kroky na redukciu emisií a to, čo sa nám zredukovať už nepodarí, tak to musíme vykompenzovať vysadením tisíc dvesto stromov ročne.“ Pani prezidentka vyrastala v rodine s veľkou záhradou a odmalička sa do týchto prác zapájala. „Záhradu mám aj doma, takže mi to vôbec nie je cudzie, naopak, je to výborná kompenzácia práce politika,“ dodala.

Na mieste sa v ten deň vysadilo 1650 kusov sadeníc, v JPRL 722 na LC Mest-

ské lesy Pezinok je plán na zalesňovanie bukom v počte 1900 sadeníc a smrekom v počte 100 sadeníc.

Pani prezidentka zasadila aj strom v tamojšom Miniarboréte, konkrétne – jarabinu brekyňovú (*Sorbus torminalis*) a generálny riaditeľ LESOV SR, š.p., Tomáš Čuka, zasadil čerešňu vtáčiu (*Prunus avium*).

Miniarborétum zriadili zamestnanci LS Pezinok svojpomocne v roku 2017, ako hovorí vedúci lesnej správy Pezinok Marián Horváth: „Sú tam vysadené pôvodné slovenské dreviny: jedľa biela, smrekovec opadavý, smrek obyčajný, kosodrevina, borovica sosna, tis obyčajný, hruška obyčajná, javor horský, javor mliečny, buk lesný, jarabina vtáčia, jelša lepkavá, jaseň stihly, breza plstnatá, hrab obyčajný, brest horský, lipa veľkolistá, dub lesný, topol biely. Oko návštevníka momentálne poteší aj bohato rozkvitnutá broskyňa.“

A na záver sa pani prezidentka posilnila výrobkami z našej dielne – šunkou a salámou z diviny a vínom z Topoľčianok. Verí-

me, že sa k podobnej príjemnej akcii s celým tímom Prezidentskej kancelárie ešte niekedy vrátíme.

–md-

Milión stromov pre Slovensko

Predstavujeme Vám projekt, ktorý sa začal rodiť už v roku 2019, no vzniknutá pandémia nakoniec oddialila jeho spustenie. To však na druhej strane umožnilo autorom a tvorcom projektu zamerať sa a doladiť viaceré jeho detaily. Tvorcom myšlienky, ktorá vyústila do spolupráce pod názvom Milión stromov pre Slovensko je občianske združenie Moje Slovensko, ktoré v spolupráci so štátnym podnikom LESY Slovenskej republiky a združením PEFC Slovensko pretavili spoločné názory a ciele, do dnes už bežiacoho a životaschopného projektu.

Hlavnou úlohou projektu a jeho partnerov je umožniť širokej verejnosti koordinovane podieľať sa na výsadze sadeníc lesných drevín na lesných pozemkoch v správe štátneho podniku LESY SR, ktoré sú v 100% výmere certifikované podľa certifikačného systému PEFC. Aby koordinácia záujemcov o túto činnosť bola jednoduchšia, OZ Moje Slovensko vytvorilo prehľadný rezervačný systém na stránke www.mojles.sk.

Partneri projektu sa dohodli, že všetky aktivity súvisiace s projektom budú označovať logom Milión stromov pre Slovensko. Návrh loga, ktorý uzrel svetlo sveta 16. apríla 2021 vznikol využitím kombinácie prvkov nachádzajúcich sa v pôvodných logách partnerov projektu, čím sa stalo ich

spoločným podpisom. Aby preukázali ochotu spolupracovať, ale tiež vzájomný záväzok voči verejnosti a dodali vážnosť tejto spolupráci, bolo v deň spustenia projektu 24. apríla 2021 v Účelovom zariadení lesnej pedagogiky Antonstál na OZ Trenčín podpísané spoločné memorandum partnerov, ktoré bolo následne zverejnené v centrálnom registri zmlúv.

Podpisu samotného Memoranda predchádzalo odhalenie loga na pamätnom kameni v areáli Antonstálu a vysadeniu pamätného stromu „Stromu nádeje“ – borovice limby, ktorá je symbolom tejto spolupráce. –as-

MILIÓN STROMOV
- PRE SLOVENSKO -

Na tomto mieste odštartoval v roku 2021 projekt „Milión stromov pre Slovensko“, ktorého cieľom je do výsadby stromov zapojiť širokú verejnosť a spoločne tak viac zalesniť celé územie Slovenskej republiky.

Partneri projektu:

MILIÓN STROMOV PRE SLOVENSKO

STROM NÁDEJE

Borovica limbová je strom ktorý rastie aj v tých najnáročnejších podmienkach, prežije aj tie najtuhšie mrazy a najväčšie náporu vetra. K rastu potrebuje svetlo a dokáže ráť v nehostinných podmienkach hornej hranice lesa. Dorastá do výšky približne 20 m. Má hustú kužeľovitú korunu. Ihlice rastú vo zväzkoch po päť. Doživa sa viac ako 400 rokov.

Je tak trochu ako my, Slováci. Dokážeme prežiť aj keď nám je ťažko a preto sme ju nazvali stromom nádeje.

Strom nádeje predstavuje nádej v lepšie Slovensko. Slovensko s pokornými a dobrosrdečnými ľuďmi chrániacimi a vážiacimi si čistý vzduch, křitáľovo čistú vodu, hlboké lesy, zakvitnuté lúky a všetko, čo v nich žije, skrátka

NAŠE KRÁŠNE SLOVENSKO.

BOROVICA LIMBOVÁ
(PINUS CEMBRA)

Ovocné lesné cesty

Je jar a rozkvitnuté ovocné stromy dodávajú prírode úplne iný šat. Vedia o tom svoje kolegovia z OZ Beňuš, ktorí vymysleli a v roku 2020 aj odštartovali projekt Ovocné lesné cesty. Tú svoju mali možnosť vidieť kvitnúť už druhýkrát, pretože im počasie doprialo sadiť nádhorne rozkvitnuté čerešne. A v roku 2021 sa do tohto projektu zapojilo až 17 z 23 lesných odštepných závodov, na územiach v pôsobnosti ktorých sa tento rok vysádza až 27 ovocných lesných ciest.

Práve projekt Ovocné lesné cesty prináša kolegom na jednotlivých lesných správach príležitosť urobiť si teambuilding a vlastnoručne vysadiť také množstvo ovocných drevín, ktoré im pokrýjú pridelené finančné prostriedky v hodnote 500 eur bez DPH. Tie môžu závody čerpať na zakúpenie ovocných, prípadne plodonosných stromov a materiálu na ich individuálnu ochranu s tým, že ich vlastnoručne vysadia zamestnanci príslušnej LS, či OZ.

„Na OZ Kriváň sme nadviazali na úspešnú realizáciu výsadby ovocných stromov v rámci cezhraničnej spolupráce HU-SK, kde v rokoch 2013-2014 bolo vysadených 500 kusov jabloní a jarabín. V rámci projektov ovocné lesné cesty sme naše mladé ovocné sady doplnili o 80

kusov jabloní v lokalite Trnavy a Zálomskej. Výsadby sa zúčastnili pracovníci troch lesných správ (LS Viglaš, LS Poľana a LS Kyslinky), pracovníci ústredia OZ Kriváň a tiež zamestnanci ŠOP SR CHKO Poľana“, prezrádza Beátka Palajová z ústredia OZ.

„Na LS Považská Bystrica v rámci zalesňovacieho maratónu sme dňa 7.5.2021 zasadili i desať kusov jarabiny a päť pagašťanov. Z jarabiny sme vytvorili novú alej a pagašťany sme doplnili do existujúceho stromoradia pagašťanov. Ešte nám zostáva ochrániť sadenice pletivom. To by sme mali realizovať v treťom májovom týždni. Výsadby sa zúčastnilo osem zamestnancov LS“, prezentuje o zapojení OZ Považská Bystrica prostredníctvom LS Považská Bystrica jej vedúca Ing. Alena Kaššáková.

„Lesníci z Odštepného závodu Prievidza sa do projektu radi zapojili. Spoločne pripravili plochy a zasadili 25 kusov ovocných drevín z rôznych odrôd čerešní a sliviek. Dreviny, chránené oplôtkom a pletivom sme vysadili v katastrálnom území Hradec, popri lesnej ceste spájajúcej mestá Prievidza a Handlová. Je to lokalita, vedľa ktorej často prechádzajú turisti a preto veríme, že dozreté plody budú pre nich príjemným sprestrením a osviežením“, opisuje realizáciu projektu pestovateľka OZ Prievidza, Ing. Petra Jankejová.

Vzhľadom na vyčlenený priestor sme mohli vypovedať len pár kolegov, no dúfame, že vaše informácie a fotografie z výsadiieb ovocných lesných ciest budeme uverejňovať aj v nasledujúcich číslach nášho časopisu.

LESU a OVOCNÝM LESNÝM CESTÁM
ZDAR!!!

-as-

Darca zeleno-červeného šťastia

Každý máme na tomto svete svoje poslanie, no len niektorí z nás ho zasvätili nielen pomoci lesu, ale tiež ľuďom. Niektorí dajú zo seba maximum pri vzdelávaní, iní pomáhajú pri zložitých životných situáciách a niektorí pomáhajú darovaním jedného z tých najvzácnejších, vlastnej lesníckej „zelenej“ krvi. Nie je to časté a o to je to v dnešnej dobe vzácnejšie, že medzi sebou ešte stále dokážeme šíriť slová uznania. A tak raz zazvonil telefón a správca LS Nové Mesto nad Váhom nám prezradil, že má na správe kolegov, ktorí získali zlatú a dokonca aj diamantovú plaketu za darovanie krvi. Ako sa tento milník v podobe naozaj veľmi vzácného uznania podarí človeku dosiahnuť, sme sa spýtali práve vlastníka tej hodnotnejšej, nášho kolegu, Ľazbára na LS, Ladislava Baranoviča.

Darovanie krvi v počte 80 odberov je pre bežného smrteľníka nepredstaviteľné. Kedy ste sa začali venovať tejto úctyhodnej činnosti a ako často necháte svoju krv tiecť pre vyšší cieľ?

K darovaniu krvi som sa dostal až po vojne v roku 1985 a k číslu 80 odberov som sa dopracoval 26.4.2021. Možno som mal to šťastie, že som chlap a my chlapi môžeme darovať krv každé tri mesiace. Je zaujímavé, že po prekonaní COVID 19 je možné darovať krv. Okrem toho som vhodným darcom krvnej plazmy.

V čase, keď som ja chodil na darovanie plazmy, bolo možné darovať max. 17-krát za rok (dnes je to až 50-krát, tak som to vyčítal na internete). V tom čase bolo darovanie plazmy brané akoby sa dvakrát darovala krv, dnes neviem, lebo už plazmu nedarujem (po zrušení centra v NMn/V).

Čo znamená darovanie krvnej plazmy a v čom je to iné v porovnaní s darovaním krvi?

Pri darovaní krvnej plazmy sa z človeka odstredí za cca 55 -85 minút až dvakrát pol litra krvi. Tá sa následne dá do odstredivky, kde sa oddelia krvné bunky od plazmy, ktorá má farbu približne ako žltok. Následne sa zložka s krvinkami zriedi fyziologickým roztokom a vráti sa opäť do žíl, čo v letných mesiacoch pôsobí ako veľmi príjemné chladenie.

Pri spomienkach na jednotlivé odbery krvi sa iste vyjavia človeku možno aj nostalgické spomienky. Zmenilo sa niečo za tých 36 rokov?

Veľa sa toho zmenilo. Niekedy sa chodilo darovať krv do Trenčína spoločným autobusom, do ktorého nastúpili darcovia z viacerých okolitých dedín. A potom každý rok urobila jedna z dotknutých dedín slávnosť, na ktorej sme sa všetci stretli. Teraz sa také niečo robí už iba v Bzinciach pod Javorinou. Dokonca priamo po darovaní Vám dali bežne najesť a ponúkli Vám aj deci červeného vína. Dnes pri darovaní v NTS pekne poďakujú, usmejú sa, ponúknu minerálku, kavičku, bagetu a stravný lístok.

No nielen nostalgia, ale darcov krvi iste spre-vádzajú aj úsmevné zážitky. Ako je to u Vás?

Práve si spomínam na to, ako kolega z LS potreboval po nehode krv pre xxxx. Sami sme to vybavili na Myjave. A keď sme už boli na odberoch vzoriek, odrazu za sebou počujem hrokanie skla a „príborov“. A už som ho videl bledého na zemi. V stotine sekundy k nemu priskočil personál a začali mu dvíhať nohy. V tom okamihu sa mu krv vrátila do tváre, no akonáhle položili nohy na zem, opäť zbledol. Naštartovať sa ho podarilo až po treťom raze a tam jeho odhodlanie vzhľadom na možné ohrozenie jeho vlastného života, skončilo.

Bronzová plaketa

ženy 10 odberov, muži 10 odberov

Strieborná plaketa

ženy 20 odberov, muži 20 odberov

Zlatá plaketa

ženy 30 odberov, muži 40 odberov

Diamantová plaketa

ženy 60 odberov, muži 80 odberov

Kňazovického medaila

ženy 80 odberov, muži 100 odberov

A aby som nehovoril len o iných, keď potrebovala krv moja sestra, vybral som sa ju darovať do Ružomberka. Tu pri odbere vzorky sestrička „nevedela“ nájsť žilu. Keď sa to podarilo, prešiel som priamo k darovaniu. Spomínam si, že tam bolo tri takmer úplne rovnaké sestričky. Tie ma privítali s úsmevom a slovami: „Ale Vás doďobali“.

Rodičia bývajú svojim deťom vzorom, ide niektorý z Vašich potomkov vo Vašich stopách, čo sa týka darovania krvi?

Mám dvoch synov. Jeden z nich žiaľ kvôli práci má darovanie obťažne, druhý dosiahol striebornú plaketu a manželke lekár po dvoch darovaniach darovanie neodporúča.

Ďakujeme za rozhovor a zároveň skladáme klobúk z hlavy pred všetkými, ktorí sa odhodlajú k takémuto ušľachtilemu počinu.

-as-

Ked' sa krv mení na zlato

Darovanie krvi sa pre niekoho zdá byť úplnou samozrejmosťou, no je veľa ľudí, ktorí už len pri pomyslení na lekársku ihlu, kolabujú. No práve tento pravidelný skutok môže vytvoriť nové priateľstvá a tiež utužiť pracovný kolektív. Pri pátraní po tých, ktorí vo svojom živote myslia aj na životy iných, a nikdy nezaváhajú v oblasti darovania krvi, sme ostali v regióne a vypovedali ďalších dvoch, musíme podotknúť, že v tejto oblasti veľmi skromných kolegov z OZ Trenčín.

Aj z toho dôvodu ešte chvíľku pobudneme na LS Nové Mesto nad Váhom a pár otázkami vypovedáme nášho kolegu – lesníka Adriána Dedíka, ktorý je dlhoročným darcom krvi a zároveň držiteľom zlatej Jánskeho plakety.

som k odberu niekoľkých prvodarcov z radov mojich priateľov.

S rovnakými otázkami sa z LS Nové Mesto nad Váhom presúvame na ústredie OZ Trenčín za referentom dopravy a mechanizácie a zároveň referentom vnútornej správy Ing. Antonom Zahradníkom, ktorý je tiež držiteľom zlatej Jánskeho plakety.

Kedy ste začali s darovaním krvi?

Začal som darovať krv ako študent. Vtedy sa mi to zdalo ako výborná kombinácia toho ako byť užitočný a zároveň mať voľno. No a neskôr som pochopil, že krv by som nie-

kedy teoreticky mohol potrebovať aj ja a bude ju musieť aj mne niekto darovať. Tak som naďalej krv darovával.

Kolko odberov už máte za sebou? Ide to vždy podľa plánu?

Mám 40 odberov, čo zďaleka nie je rekord, ale mám z toho dobrý pocit. Niekedy som krv nemohol darovať, lebo som neprešiel cez sito požiadaviek na zdravie darcu (napríklad nesmiem mať herpes a iné.), ale väčšinou to dopadlo dobre.

Darovanie krvi prináša so sebou niekedy aj s odstupom času úsmevné príhody. Čo také

napríklad Vás.

postretlo

Ja osobne som sa toho nezúčastnil, ale iba som to sledoval. Kedysi v Banskej Bystrici bola súčasť občerstvenia po darovaní krvi na doplnenie tekutín ¼ litra červeného vína. V pracovných kolektívoch, ktoré robili hromadné odbery, väčšinou ženy svoje víno prepustili mužom a to potom niektorí opúšťali transfúznú stanicu so spevom. Neskôr toto občerstvenie zrušili.

Raz sa mi zdalo komické, ako neveriaco sa zatvárala doktorka, keď som jej povedal, že na odber aj z odberu som chodil v určitom období na bicykli. Niektorí iní darcovia to tak jednoducho neprežívali.

Je darovanie krvi vo Vašej rodine tradíciou?

Moji príbuzní nie sú darcovia krvi.

Čo by sa mohlo zlepšiť v darcovstve?

Myslím, že propagácia darcovstva medzi

Kedy ste začali s darovaním krvi?

Prvý odber bol v januári 2000. Nové milénium, nová výzva.

Kolko odberov už máte za sebou? Ide to vždy podľa plánu?

Mám za sebou 48 odberov. Treba byť pred odberom disciplinovaný, čo sa týka životosprávy, stravy, zdravého životného štýlu a podobne. Potom to ide podľa plánu.

Darovanie krvi prináša so sebou niekedy aj s odstupom času úsmevné príhody. Čo také napríklad postretlo Vás.

Úsmevné ma nič nenapadá, zároveň je to úsmevné vždy, ak sa odber podarí a môžem takto niekomu pomôcť.

Je darovanie krvi vo Vašej rodine tradíciou?

V našej rodine dúfam, že ja som ten zakladateľ tradície a že sa niekto pridá a už sa aj tak deje. Dobrovoľný darca je aj moja sestra.

Som rád, že som vhodný darca a že som dokázal inšpirovať aj moje okolie a priviedol

mladými by mohla byť lepšia. Musíme si vychovať nové generácie darcov.

Ďakujem za rozhovory a patrí vám veľké ďakujem za všetko, čo v tejto oblasti robíte.

-as-

Jubilejný dvadsiaty ročník súťaže Zelený objektív

Zelený objektív, súťaž mladých fotografov na tému *les*, má v Lesníckom a drevárskom múzeu už tradíciu. Organizujeme ju so Združením lesníčiek a Združením zamestnávateľov lesného hospodárstva na Slovensku ako náš spoločný príspevok k posilneniu ekologického rozhladu a kultúrneho povedomia mladších generácií v našej spoločnosti. Snažíme sa osloviť mladých fotografov, milovníkov prírody, turistov a vôbec každého mladého človeka, u ktorého sa snúbi úcta k prírode a vášeň pre fotografiu. Každému z nich dávame možnosť vyjadriť svoj postoj k lesu: čo v ňom vidí, čo preňho znamená, čo „dáva“ les jemu a čo on lesu.

V minulom roku sa uskutočnil jubilejný 20. ročník súťaže Zelený objektív a dopadol naň, rovnako ako na ten predchádzajúci, tiež COVIDU. Mnohí súťažiaci mali z dôvodu protipandemických opatrení obmedzenú možnosť súťažiť, prípadne sa do súťaže nemohli zapojiť vôbec. Problémom boli školy fungujúce v dištančnom režime, zákaz združovania sa (čo postihlo aktivity v krúžkoch, medziiným aj vo fotografických) a obmedzenia pohybu. Pre mnohých sa však únikom z deprimujúcej prítomnosti stala individuálna návšteva prírody, možno lesa za domom a snáď aj s fotoaparátom. Určite vzniklo, veríme tomu, mnoho krásnych snímok, ktoré by sa vedeli uplatniť

v našej súťaži a obohatiť ju. Nečakanú prekážku však vytvorilo zatvorenie prevádzok, v našom prípade rôznych fotolabov, kde by bolo možné kvalitne vytlačiť fotografie na požadovanej úrovni. O tomto bizarnom probléme nás informovali viacerí potenciálni súťažiaci.

Napriek spomenutým negatívnym dopadom pandemickej doby však súťaž s mierne ubratým plynom pokračovala aj v roku 2020. Zúčastnilo sa jej 127 súťažiacich s 299 fotografiami – 62 žiakov základných škôl prihlásilo 151 fotografií a 65 študentov stredných škôl 148 fotografií. Hodnotiacia komisia v zložení Ing. Jozef Fašanga, prof. Ing. Vladimír Čaboun, CSc. a Mgr. Peter Gogola sa zišla 26. apríla 2021 a po posúdení všetkých zaslaných fotografií sa rozhodla oceniť deväť súťažiacich.

V kategórii žiakov základných škôl si víťazstvo odniesol **Boris Červenakov** za fotografie *V korunách stromov* a *Oko stromu*, druhé miesto obsadil **Jonáš Frolo** s fotografiou *Prales* a tretie miesto získal **David Ščipa** za fotografiu *Sila vody*. Uznanie v kategórii žiakov základných škôl obdržala **Eszer Erdélyi** za fotografiu *Vzdialenosť*. Medzi stredoškôlkami sa najlepšie presadila **Bibi Varholíková** za fotografie *Pod' za mnou!*, *Kroky* a *Nekonečno*, druhá skončila **Agnesa Baroková** s fotografiou *Zlomené srdce Tatier*

a tretie miesto získala **Veronika Hurbaničová** za fotografie *Lesná čipkárka*, *Oko lesa* a *Prebudenie*. Uznanie medzi študentami stredných škôl získal **David Kiss** s fotografiami *Lesná cesta* a *Zasnežený les*. Cenu Združenia zamestnávateľov lesného hospodárstva na Slovensku si odniesol **Oliver Skukálek** za fotografiu *Zimná krajina*.

Aj keď z tematického, obsahového a technického hľadiska sú súťažné fotografie primerané vekovým kategóriám, mnoho fotografií bolo na veľmi dobrej úrovni a výber na ocenenie bol náročný. Z pohľadu fotografických žánrov prevládla dokumentárna fotografia nad fotografiou emocionálnou, len ojedinelo sa na záberoch objavil človek v lese. Z technického pohľadu má absolútny prím farebná digitálna fotografia.

Na záver možno konštatovať, že fotografická tvorba je „beh na dlhú trať“, kde si úspech treba zaslúžiť vytrvalosťou, prekonávaním prekážok a čiastkových neúspechov. Preto svojím spôsobom zvíťazili všetci autori, ktorí sa zúčastnili súťaže bez ohľadu na umiestnenie. Patrí sa im poďakovanie a želanie mnohých tvorivých síl a úspechov v budúcnosti. Snáď sa stretneme opäť o rok, tentokrát už pri normálnom ročníku súťaže Zelený objektív.

Ing. Marek Vanga
Lesnícke a drevárske múzeum

Bažant, príbeh ázijského cudzinca

Je prvoradou úlohou nášho múzea rozprávať návštevníkovi o tom, čo je pre neho neznáme, niekedy až záhadné alebo tajomné. V minulom období v našom múzeu padlo nespočetne veľa otázok pri výstavách na tému diviák, srnec a jeleň, no je zrejmé, že práve aj bažant je pre verejnosť veľkou neznámosťou.

Väčšina ľudí vníma bažanta ako bežného obyvateľa našich nížinných lesov, polí a lúk. No málokto pozná odpoveď na otázku, kde sa tu vlastne vzal. Málokto vie, že bažant u nás nie je druhom pôvodným. Je tu cudzincom, ktorý bol na územie Európy dovezený v dávnej minulosti už starými Grékmi z krajiny známej ako Kolchida, ležiacej na južných úpätiach Kaukazu. O príbehu a dlhej ceste bažanta z Ázie do európskych krajín podrobne rozpráva táto výstava. Odpovedá na otázky kedy, kde a hlavne prečo prebiehala

jeho introdukcia. Vystavené dermoplastické preparáty ukážu návštevníkom viacero druhov bažantov ako bažant zlatý, diamantový alebo bažant kráľovský, ktoré pochádzajú zo strednej až juhovýchodnej Ázie. Návštevník sa dozvie viac o spôsoboch chovu bažantov, o vzniku a veľkom význame zriaďovania prvých bažantníc a akú úlohu pri rozširovaní bažantov zohrali práve bažantnice na Slovensku. Výstava odpovie návštevníkovi na otázku, akú významnú úlohu zohrávalo a dodnes zohráva práve organizované poľovníctvo so svojimi hlbokými tradíciami a hlavne širokými znalosťami v oblasti aplikovanej zoológie. Návštevník sa veľa dozvie o spôsobe života bažantov, o životnom prostredí, ktoré mu najviac vyhovuje a o problémoch spôsobujúcich jeho úbytok.

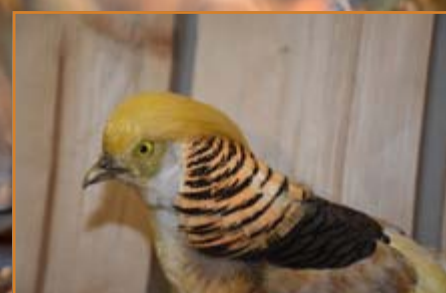
Výstava je orientovaná pre všetkých návštevníkov. Od tých najmenších,

ktorých zaujmú dermoplastické preparáty pestrých východoázijských bažantov, tiež dioráma s preparátmi bažantov napodobňujúca ich životné prostredie. Samozrejme žiaci základných aj stredných škôl si tiež obohatia svoje znalosti zo zoológie či biológie. Výstava môže byť podnetom mnohých diskusií aj odbornej verejnosti.

Určite pri príprave takejto výstavy sa naše múzeum nezaobíde bez pomoci našich lesníckych kolegov. Veľká vďaka patrí vedeniu lesnej správy Víglaš, tiež ústretovým kolegom z OZ Levice, kolegom z kaštiela v Palárikove a zo zámku Antonstál. Takisto odbornú a materiálnu pomoc zo strany vedenia Múzea vo Svätom Antone si veľmi vážime.

Žiaľ pandémie nám zatiaľ bráni pokračovať v tradícii, keď vernisáž výstavy bývala spojená so sériou prednášok špičkových odborníkov z radov lesníkov a poľovníkov, ktorí svojimi cennými vedomosťami významne obohatili tému a poslanie výstavy. Zostáva nám dúfať, že krátka budúcnosť nás vráti do štandardného života a tradíciu zachováme.

Ing. Ivan Mesároš, LDM

Upratovanie Pečnianskeho lesa

Jarné oteplenie a protiepidemické opatrenia v súvislosti so šírením ochorenia covid 19 priniesli do lesov v okolí Bratislavy viac návštevníkov, ale aj odpadu. Situáciu s neporiadkom v Pečnianskom lese sa podujali zlepšiť lesníci z OZ Smolenice v spolupráci s poľovníkmi a skupinou dobrovoľníkov.

Pečniansky les je chráneným areálom, ktorý bol vyhlásený z dôvodu ochrany biotopov európskeho významu: nížinných mäkkých a tvrdých lužných lesov a stojatých vôd v alúviu Dunaja. Okrem toho, že je domovom viacerých vzácnych druhov rastlín a živočíchov, je tiež zdrojom kvalitnej pitnej vody, ktorou zásobuje značnú časť obyvateľstva Bratislavy. Pre svoju bezprostrednú blízkosť k hlavnému mestu je navyše miestom vychádzok a výletov do prírody pre mnohých Bratislavčanov a Bratislavčanky.

Už aj tak dosť výrazný návštevnícky tlak na Pečniansky les i ďalšie prírodné lokality (nielen) v okolí Bratislavy sa ešte zvýšil po zavedení protipandemických opatrení, kedy okrem prírody bolo skutočne len málo miest, kam sa ľudia mohli vybrať tráviť svoj voľný čas.

S príchodom stále teplejšieho jarného počasia sa na Magistráte hlavného mesta SR Bratislavy začali množiť aj sťažnosti návštevníkov Pečnianskeho lesa na zvýšené množstvo odpadu v tejto lokalite. No a nakoľko správcom tunajších pozemkov sú LESY Slovenskej republiky, š. p., bratislavský magistrát oslovil koncom marca 2021 s prosbou o riešenie situácie práve ich. Iniciatívy sa hneď ujal vedúci Lesnej správy Bratislava Martin Knurovský, ktorý prišiel s nápadom usporiadať spoločnú dobrovoľnícku brigádu – samozrejme, za dodržania všetkých aktuálne platných protiepidemických opatrení.

Slovo dalo slovo, a tak sa v sobotu 17. apríla mohla uskutočniť akcia s názvom «Jarné upratovanie Pečnianskeho lesa 2021». Upratovalo sa od 9. do 13. hodiny a záujemcovia si mohli vrecia na odpad prevziať pri hra-

ničnom prechode Berg. Po ich naplnení ich mohli ponechať rozmiestnené popri cestách a pracovníci LS Bratislava zabezpečili ich zvoz do veľkokapacitného kontajnera, ktorý na tento účel poskytol magistrát.

Jarného upratovania v Pečnianskom lese sa zúčastnilo celkovo 28 dobrovoľníkov vrátane detí a 14 členov Jarovskej poľovníckej spoločnosti, ktorá poľovne obhospodaruje túto lokalitu, spoločne s tromi deťmi. Dobrovoľníkov doprevádzali piati lesníci z OZ Smolenice: vedúci LS Bratislava Martin Knurovský, vedúci LO Čunovo (kde patrí aj Pečniansky les) Borislav Peciar, vedúci LO Záhoriská Bystrica Marián Turanský, vedúci LO Vlčie Hrdlo Simon Hamšík s rodinou a riaditeľ OZ

Smolenice Martin Matys, ktorý vyzbieral úctyhodné dve vrecia odpadu.

Zamestnanci LS Bratislava po ukončení akcie až do neskorších popoludňajších hodín zabezpečovali zvoz odpadu, ktorého sa podarilo zozbierať naozaj veľa – vrecia zaplnili celý veľkokapacitný kontajner s objemom 11 m³! K naplneniu kontajnera dopomohli tiež neznámi dobrovoľníci, ktorí už týždeň pred brigádou vyzbierali časť odpadu a vrecia uložili na miesta, odkiaľ ich bolo možné zviezť.

Lesníci z OZ Smolenice sa zhodli na tom, že čo sa týka množstva vyzbieraného odpadu, akcia dopadla nad očakávanie dobre. Trochu ich mrzel akurát nižší záujem verejnosti a neúčast' zástupcov magistrátu, Štátnej ochrany prírody SR či neziskových ochranárskych združení na tejto brigáde. Zároveň však vyjadrili veľké poďakovanie všetkým dobrovoľníkom a členom Jarovskej poľovníckej spoločnosti, ktorí neváhali a aj napriek pandémie a chladnejšiemu počasiu urobili niečo pre krajšie životné prostredie nás všetkých. Podľa slov vedúceho LS Bratislava Martina Knurového by sa podobné brigády mohli v budúcnosti zopakovať, a to napríklad na Devínskej Kobyle.

Veríme, že aj záujem verejnosti o aktivity tohto druhu bude postupne narastať a obyvatelia Bratislavy budú lesy nielen využívať pre šport či rekreáciu, ale prispievajú tiež k ich skrášleniu a zveľadeniu.

Ing. Martin Knurovský,
Mgr. Lucia Čekovská

Pečenický val

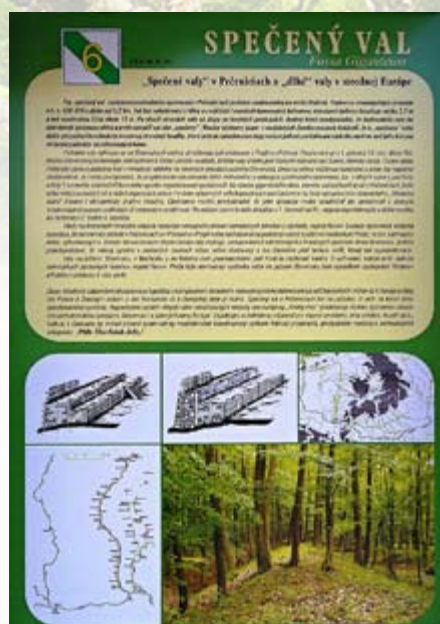
Čo? Kde? Kto? Kedy? Prečo? To sú otázky, na ktoré odpovedáme, keď hovoríme o nejakej stavbe. V tomto prípade znejú odpovede nejednoznačne, alebo odpoveďou je priamo „Nevieme“.

Takže čo? Je to kamenný, alebo zemný val, z toho, čo bolo na mieste stavby k dispozícii, ktorý sa tiahne od Sitna na juh cez Štiavnické vrchy popri Pečeniciach a Dudinciach k Iplu. Prerušovane začína a končí nikde. V blízkosti obcí ho rozobrali na stavebný kameň, ale čo ďaleko v lesoch? Na niektorých miestach je navršný z kameňov, inde je vidieť, že jeho tvorcovia kopali na oboch stranách a zem vyhadzovali doprostred čím vytvorili val.

Pečenický val je názov, ktorý sa ujal ako oficiálny – podľa obce Pečenice. Veľmi blízko k nemu má názov Spečený/é val/valy, ako je uvedený v registri národných kultúrnych pamiatok. Nesúvisí s obcou, ale s tým, že najznámejšie časti valu vyzerajú byť spečené – val mal mať palisádu, ktorej zhorením sa vnútro valu vypálilo. Najprv to považovali za techniku výstavby, neskôr Titus Kolník výskumom dokázal, že sa to stalo asi až po sto rokoch pri náhodných požiaroch. Verejnosť má veľmi rada názov Val obrov (Fossa Giganteum) z 13. storočia. Ten nesie val podľa veľkosti kameňov, z ktorých je miestami zhotovený – museli ich niešť viacerí ľudia, alebo jeden obor. A hrob takéhoto obra bol vraj kedysi kdesi nájdený. Mal mať len dva metre, ale pred pár storočiami bola i to obria výška. Ďalej poznáme názvy ako Dlhý val, Čertov múr (Taufelsmauer) oddeľujúci svet smrteľníkov od ich sveta, Čertov jarok, Pohanský jarok, Šance (starý výraz znamenajúci jarok alebo priekopu), Rimanská/Rímska cesta, Násyp Almášsky, Ördögárok, alebo Slovenský čínsky múr.

Nevieme kedy, ani kým bol postavený. Podľa niektorých v období Veľkej Moravy (9-10. storočie), iní tvrdia že v štvrtom storočí, no dohady sa tiež pohybujú okolo nuly, či v siedmom storočí pred Kristom. Ďalší hovoria o mladšej dobe bronzovej čo je 10. až 12. storočie pred našim letopočtom. A „niekto“ sa odviazal a hovorí o najstaršej stavbe sveta, či stavbe postavennej mimozemšťanmi.

Prečo bol postavený? Tu sa našťastie ponúka len jedna odpoveď: Na obranu pred nepriateľom. Kultúra, ktorá ho postavila musela byť na vysokej ekonomickej úrovni. Stavba a prevádzka takéhoto opevnenia si vyžiadala značné ľudské zdroje i organizačné schopnosti, a predpokladáme, že i plat pre staviteľov. Val mal byť až 15 metrov široký a dva až tri metre vysoký. Jeho súčasťou boli ešte palisády a priekopy.

O vale písali Matej Bel, Andrej Kmeť (pridržal sa technológie vypaľovania valu), alebo Pavel Dvořák, ktorý ho považuje za jednu z najväčších záhad Slovenska.

Andrej Kmeť ho vo Velebe Sitna opisuje takto: „Na vrchu veľmi kamenistom Ptáčniku zdá sa mať násyp počiatok; približujúc sa ta, už po vrchu sbierali sme roztrúsené črepy z popolnic. Na povrchu červená spálená hliňa; pod nohami duní. Začneme kopať jedinou motykou, čo sme mali so sebou, vykopávame spálené črepy, trosky, v metrovej hĺbke popol, uhlie a začadnuté kamene. Presvedčili sme sa, že nám je potrebná väčšia sila pracovná. Cez obed (taký víncurský, z chleba, vína a orechov) zaopatrili sme si nových štyr kopáčov, bystrých šuhajov, ktorí spravili priesek až na dva metre hlboký, ale inakšie veci, mimo vypočítaných, nenašli sme. Pre náš cieľ bolo i toho dosť. Videl som, že stojíme na zbytkoch „spečeného valu“ či „skleného zámku“.

Pavel Dvořák v Stopách dávnej minulosti 2 nám podáva viac informácií v európskom kontexte: „Dlhé valy sú jednou z naj-

väčších záhad slovenských dejín. Vlastne nie iba slovenských. Naše valy akoby nadväzovali na zložitý, asi 200-kilometrový systém valov medzi Dunajom a Tisou, známy už v minulom storočí. A tie, ako sa zdá, nadväzujú na ďalšie valové systémy, ktoré sa ťahajú popri Dunaji v Rumunsku a merajú takmer 300 km. Vyskytujú sa aj ďalej od Dunaja, napríklad 60 kilometrov dlhý val v kyjevskej oblasti... Z literatúry sú známe prinajmenšom od prvej polovice 18. storočia, teda takmer tri storočia. Písal o nich Matej Bel, o sto rokov neskôr Imrich Henszlmann, po ňom Flóris Ferenc Rómer a ešte ďalší, mladší. A to je dôležité, pretože pred sto či dvesto rokmi videli možno to, čo dnes už zotrel čas. Napríklad na Slovensku sa v tom čase dali dlhé valy sledovať desiatky kilometrov pozdĺž západných brehov Hrona a Iplu.“

Val sa nachádza v OZ Levice, LS Pukanec, LO Tlstý vrch. GPS dobre zachovanej časti je N 48.281638; E 18.790443. K valu existuje náučný chodník z Pečeníc.

Mgr. Peter Chytil

Lesná správa Nižná Slaná

Lesná správa Nižná Slaná je druhou najmenšou správou odštepneho závodu Rožňava. Svoj názov dostala podľa obce Nižná Slaná, kde lesná správa sídli a rovnomenný názov zdieľa aj s lesným hospodárskym celkom Nižná Slaná. Územie LS je späté s históriou panstva hradu Krásna hôrka. Lesné pozemky vo vlastníctve štátu boli v minulosti vo vlastníctve šľachtických rodov, naposledy Andrassyovcov. Lesná správa v terajšej pôsobnosti vznikla postupným spájaním s lesnými správami, na ktorých po reprivatizácii neostalo dostatok výmery. Terajšie územie LS zložené je z pôvodných lesných správ Dobšiná, Rejdová a Štítnik. Na to, ako sa hospodári našim kolegom na tejto lesnej správe sme sa bližšie pozreli v mesiaci apríl.

Charakteristika lesnej správy

Lesná správa Nižná Slaná je jednou z piatich lesných správ odštepneho závodu Rožňava. Napriek svojej výmere 6.755 ha je „len“ druhou najmenšou správou z OZ. Územie LS spadá orograficky

do centrálnej časti pohoria Slovenské rudohorie, orografického celku Volovské vrchy a Stolické vrchy. Nadmorská výška je od cca 350 až po 1.476 m n. m. na vrchu Stolica. Katastrálna výmera lesnej správy je 37.120 ha, lesnatosť obhospodarovaného územia dosahuje cca 64%. Z HSLT sú najviac zastúpené: 305 – Kyslé dubové bučiny, 505 – Kyslé jedľové bučiny, 410 – Svieže bučiny, 310 – Svieže dubové bučiny, 405 – Kyslé bučiny, 411 – Živné bučiny, 516 – Kamenité jedľové bučiny, 628 – Vrcholové bučiny s jedľou a smrekom.

Lesná správa hospodári na troch lesných celkoch a to: LC Lesy Nižná Slaná (2015-2024), LC Štítnik (2015-2025) a LC Projekt Vlachovo (2019-2024). Lesná správa v súčasných hraniciach vznikla v roku 2002, kedy bola od LS Nižná Slaná odčlenená LS Ľadová. V rokoch 2005-2007 boli tieto dve LS znovu zlúčené aj rozdelené.

Obhospodarovaná výmera lesných pozemkov je na úrovni 6.755 ha, z toho je 518 ha neštatných neodovzdaných lesov. Výmera porostovej plochy je 6.615 ha. Z toho je 4.990 ha hospodárskych lesov, 1.128 ha ochranných lesov a 497 ha lesov osobitného určenia.

Hospodárenie v lesoch

Hospodárenie bolo výrazne poznačené permanentnými vetrovými kalamiťami v rokoch 2001, 2004, 2008, 2010, 2011, 2013, 2014, 2015 a 2016, kedy došlo k poškodeniu porastov v rozsahu cca 200 tis. m³ na ploche viac ako 1600 ha prevažne ihličnatých porastov. Po vetrových kalamiťach výrazne poškodzovala porasty podkôrníková kalamiť hlavne v rokoch 2007-2012 (210 tis. m³) a v rokoch 2015-2020 (300 tis. m³). V poslednej dobe je už jej trend klesajúci. Permanentným poškodením porastov došlo až k plošnému rozvratu smrekových porastov. Pôvodné zastúpenie ihličnatých a listnatých drevín v pomere 50:50 sa výrazne posunulo v prospech listnatých drevín, ktorých súčasné zastúpenie dosahuje cca 80%. Aj

Priemerné ročné úlohy (za posledných 5 rokov)

Výkon	t.j.
Obnova porastov	
- z toho prirodzená	81,03 ha
- z toho umelá (volňokorená)	71,01 ha
- z toho umelá (obaľovaná)	7,37 ha
- opakované zalesnenie	0 ha
Ochrana proti zveri	
- chemická – repelenty	102,20 ha
- oplôtky	0 ha/0 km
Ochrana proti burine	161,11 ha
Prečistky	142,91 ha
Výchova do 50 rokov	0,80 ha/16 m ³
Výchova nad 50 rokov	0 ha/0 m ³
Obnovná ťažba	4 759 m ³
Náhodná ťažba	62 047 m ³
Mimoriadna ťažba	0 m ³
Ťažba spolu	66 962 m ³
- z toho samovýroba	803 m ³
Počet odchytových zariadení	328
Výroba štiepky – prepočítané na m ³	0 m ³

keď má náhodná ťažba už v súčasnosti výrazne klesajúci trend, v minulosti došlo k odčerpaniu veľkého podielu zásob a aj etátu. V tomto roku bude realizovaná predčasná obnova plánu na LC Lesy Nižná Slaná, ktorá bude zabezpečená odborom HÚL a certifikácie z GR.

Na LS sa nachádzajú zdroje reprodukčného materiálu lesných drevín uznané porasty fenotypovej klasifikácie kategórie A o výmere 37,96 ha a kategórie B o výmere 172,66 ha. V tomto roku nás čakajú zalesňovacie úlohy v objeme 215 tis. ks sadeníc (66,79 ha). Podiel listnatých drevín je 40% (BK 79%) a ihličnatých 60% z celkového počtu sadeníc.

Výrobné podmienky sú charakterizované strmšími svahmi, územie je sprístupnené kvalitatívne podpriemernými odvoznými cestami. Celková vybavenosť odvoznými cestami je priaznivá. Na LS je

k dispozícii 93,60 km trvalých odvozných ciest, 37,90 km sezónnych odvozných ciest a 103,2 km trvalých približovacích ciest. Sprístupnenosť porastov dáva dobré predpoklady pre uplatnenie traktorových technológií, ktoré tvoria 44,1%, lanovkové technológie dosahujú 52,2%, harvesterové technológie tvoria 1,4% a uplatnenie koní dosahuje úroveň 2,3%. Väčšina dreva sa odváža na expedičný sklad Betliar. Podiel priamych dodávok dosahuje 3,3%.

Ochrana prírody

Z hľadiska ochrany prírody patrí územie LS k menej významným. Na území LS sa nenachádza žiadne maloplošné chránené územie. Do územia LS zasahuje CHVÚ Stolické vrchy (1.196 ha) a CHVÚ Volovské vrchy (117 ha). Zároveň sa tu nachádza jedno územie európskeho významu – Stolické vrchy (887 ha). Z chránených druhov sa na území LS vyskytujú soldanelka uhorská, fialka vyššia, hlaváčik jarný, roháč obyčajný, kunka žltobruchá, sova dlhochvostá, jariabok hôrny, tetrov hlucháň, ďateľ čierny, orešnica perlavá, netopier obyčajný, mačka divá, rys otrovid, vlk dravý a medveď hnedý.

V roku 2019 bol na LS vyhlásený biotop hlucháňa hôrneho na výmere 781 ha, čím v lokalite Stolica došlo k výraznému obmedzeniu vykonávania hospodárskych činností.

V územnej pôsobnosti LS sa nachádza viacero malých vodárenských zdrojov, ktoré slúžia ako zdroj pitnej vody pre blízke obce.

Poľovníctvo a rybárstvo

V rámci LS sa nachádzajú dva režijné poľovné revíry. Režijný poľovný revír Bučina s celkovou výmerou 1956 ha sa nachádza len na území LS a druhý poľovný revír Volovec zasahuje na územie troch lesných správ. Z hľadiska poľovníctva a poplatkového lovu je najvýznamnejším obdobím jelenia ruja. Výrazný vplyv na vyťaženosť personálu má poľovníctvo práve v tomto období. Poplatkový odstrel je stabilizovaný a tvorí z celkového odstrelu v rámci LS 60 %. Na území LS sa loví ročne v priemere 15 ks jelenej zveri, tri ks srnčej zveri a 15 ks

diviačej zveri. Samičia zver a mláďatá sú lovené z väčšej časti personálom. V PR Bučina a v časti poľovného revíru Volovec obhospodarovaného na LS sa nachádzajú tri senníky, šesť válovcov na jadrové krmivo, 38 soľníkov, 0,8 ha políček pre zver a osem kazateľnicových posedov. Obhospodaruje 30 ha lúk z toho 10 ha sa kosí a využíva na produkciu sena v objeme 120-130 q ročne na zabezpečenie prikrmovania pre zver. Poľovnícke chodníky sa pravidelne udržiavajú v dĺžke 15 km.

Návštevnosť lesov a verejnosť

Lesy v obhospodarovaní LS nepatria k obzvlášť turisticky atakovaným, aj keď v poslednej dobe je evidentný nárast turizmu. Na území LS sa nachádza prameň rieky Slaná. Nachádza sa tu sedem turistických chodníkov s celkovou dĺžkou cez 40 km. Najvýznamnejším je červená magistrála Dukla – Slavín, ktorá prechádza severnou časťou územia LS. Pri tejto trase bola v roku 2019 vybudovaná nová turistická útulňa Gálová, o ktorej sme písali v našom časopise 9/2020. Z hľadiska návštevnosti je územie LS vybavené štyrmi altánkami, dvomi odkrytými sedeniami, štyrmi ohniskami, dvomi informačnými tabuľami. Taktiež sa tu nachádza osem

prírodných vyhliadok. Na území LS sa nachádzajú dve poľovnícke chaty nižšieho štandardu Stromíš a Jánošíčka. 12 prameňov upravených do vkusných studničiek. Významnou návštevnosťou je „tradičný“ zber lesných plodov. V lesnom poraste na okraji obce Vlachovo sa nachádza „Grófska ľadovňa“, čo je stavba vytesaná do kameného masívu, ktorá slúžila ako prírodná chladnička na uskladnenie ulovenej diviny za pomoci ľadu nanoseného z neďalekých rybníkov a rieky Slaná.

Personálne obsadenie

Na lesnej správe došlo k postupnej výmene personálneho obsadenia. V súčasnosti má najstarší zamestnanec 62 rokov a priemerný vek je 48 rokov. Štruktúra LS je tvorená zo šiestich vedúcich LO, dvoch technikov a vedúceho LS.

Osadenstvo lesnej správy tvoria: Ing. Vojtech Farkašovský – vedúci LS, Ing. Martin Slovák a Milan Šmelko – technici LS, Ing. Peter Gajdoš – vedúci LO Gočovo a Čierna Lehota, Vladimír Klement – vedúci LO Stromíš, Štefan Junger – vedúci LO Kobeliarovo, Ondrej Marciš – vedúci LO Mlynná a Peter Vlček – vedúci LO Slánska.

Ing. Zdenko Kováč,
Ing. Vojtech Farkašovský

Nechcený hosť z Afriky sa udomácnil v Európe, žiaľ aj na Slovensku

Africký mor ošípaných (AMO) – vysoko nákazlivá vírusová choroba sviňovitých, ktorá sa nachádza v krvi, tkanivových tekutinách, vnútorných orgánoch, v sekrétoch chorých a uhynutých zvierat a v ich svalovine.

Charakteristika:

- pôvodcom je vírus rodu Asfavridea
- prejavom je vysoká horúčka až 42 °C, trvá niekoľko dní
- apatia, malátnosť, zvracanie, hnačky, krvácanie v podkoží a dýchacie ťažkosti
- úmrtnosť dosahuje 90 – 95 %
- v rozkladajúcich sa kadáveroch vydrží vírus infekčný 3 – 5 týždňov
- v zaschnutej krvi je schopný prežívať pri teplote 18 °C až 18 mesiacov
- vírus je inaktivovaný až pri teplote 60 °C a to za dobu pôsobenia 30 min
- neliečiteľná choroba, ktorá nie je prenosná na ľudí
- je veľkou hrozbou pre chov domácich ošípaných a výkon poľovníctva nielen u diviačej zveri

Prvý prípad AMO na Slovensku:

25.7.2019 – domáca ošípaná v obci

Strážske, okr. Trebišov

12.8.2019 – ulovený diviak, okr. Trebišov

Prvý prípad AMO u LESOV SR:

9.3.2020 – OZ Sobrance

K 21.4. 2021 – výskyt nákazy v 18 okresoch, evidovaných je 2349 prípadov u diviačej zveri a 28 ohnísk u domácich ošípaných.

22.9.2020 – posledný výskyt AMO

v chove domácich ošípaných

Stratégia boja s AMO u diviačej zveri je založená na znižovaní denzity (hustoty) diviačej zveri až na stav, kedy vírus stratí možnosť efektívne sa šíriť v populácii. Medzi hlavné opatrenia na zníženie denzity diviačej zveri je zvýšenie lovu dospelých jedincov. Poľovníkom bol nariadený intenzívny lov diviačej zveri, avšak opatrenia, ktoré boli vydávané v súvislosti s pandémiou COVID-19 výrazne obmedzili organizovanie spoločných poľovačiek, tiež bol obmedzený (do vydania výnimky) individuálny lov počas zákazu vychádzania a zákazu cestovania do iného okresu za účelom lovu. MPRV SR umožnilo poľovníkom loviť diviačiu zver celoročne, bez ohľadu na pohlavie a vek aj pre rok 2021.

Ústredný riaditeľ ŠVPS SR nariadil v r. 2019 všetkým užívateľom poľovných revírov na území SR intenzívny lov diviačej zveri, pričom môžu použiť (okrem iného) zakázaný spôsob lovu a to:

1. použitie noktovízorov, ktoré nemajú svoju vlastnú zámernú osnovu (tu je potrebné uviesť, že použitie noktovízorov je podmienené dodržaním zákona o strelných zbraniach a strelive tzn., že použitie noktovízorov alebo termovízií, ktorých súčasťou je zámerná osnova, kríž, bodka a pod., ktorá slúži na zameranie cieľa je stále zakázané – dovolené je použitie zariadenia, ktoré slúži len na pozorovanie zveri)
2. použitie zdrojov umelého osvetlenia a zariadení na osvetľovanie terčov

AMO sa nevyhol ani poľovným revírom, ktoré sú v užívaní LESOV SR. Momentálne je zaznamenaný pozitívny nález v územnej pôsobnosti deviatich odštepných závodov. Počet režijných revírov s pozitívnym nálezom na AMO je osem, z toho v dvoch revíroch s predaným odstrelom. V r. 2019 MPRV SR poskytlo v súvislosti s rastúcim počtom prípadov AMO užívateľom poľovných revírov v nárazníkových zónach spolu 595 chladiacich zariadení, čím chcelo napomôcť pri znižovaní denzity diviačej zveri a dodržiavaní vydaných veterinárnych opatrení. Nárazníkovou zónou je štátna hranica Slovenska s Maďarskom, Ukrajinou a Poľskom. Z týchto chladiarenských zariadení skončilo 38 v režijných revíroch LESOV SR (najviac na

Tab. č. 1

Počet pozitívnych kusov diviačej zveri na AMO u LESOV SR podľa jednotlivých kategórií.

diviak	diviačica	lanštiak	diviača	Spolu
68	209	217	298	792

OZ Sobrance osem kusov, OZ Levice a Košice šesť kusov). Vzhľadom na už spomínanú takmer 95% úmrtnosť diviačej zveri na AMO sú zasahované nákazou všetky kategórie tejto zveri. V čase spracovania tohto článku (dnes je to už viac) bolo v režijných revíroch LESOV SR pozitívne testovaných na AMO 792 ks diviačej zveri (viď tab. č. 1). Z lovu pochádza do dvoch percent prípadov, ostatné je nájdená uhynutá diviačia zver (98%).

Najviac postihnutými odštepnými závodmi na AMO sú OZ Sobrance a OZ Prešov s takmer zhodným počtom pozitívnych výsledkov na AMO (viď tab. č. 2).

Najviac pozitívne testovaných vzoriek u LESOV SR pochádza z poľovného revíru Slanské vrchy 2 (OZ Sobrance, výmera

Pri kontaminácii miesta uhynutia telovými tekutinami je potrebné vykonať jeho dekontamináciu (neškodné odstránenie kontaminovanej pôdy, alebo ošetrenie dezinfekčnými prostriedkami).

ČINNOSŤ NA MIESTE ULOVENIA DIVIAKA.

4.110 ha) a to 233 prípadov, druhým v poradí je poľovný revír Minčol II. (OZ Prešov, s výmerou 5.275 ha) s počtom 211 prípadov. Obidva revíry majú trvalý výskyt vlka, čo v tomto prípade ako vidíme nepomohlo.

Ak je k 21.4.2021 výskyt nákazy v 18 okresoch a evidovaných je 2.349 prípadov u diviačej zveri a len v revíroch LESOV SR bolo pozitívne vyšetrených na AMO 792 kusov (z toho len v dvoch revíroch 444 kusov), čo je takmer 34% všetkých vzoriek na Slovensku. Môžeme si len domyslieť, aká je v infikovaných revíroch iných užívateľov poľovných revírov situácia z pohľadu množstva pozitívnych jedincov a predovšetkým z pohľadu množstva „ne-nájdenej“ kadáverov diviačej zveri.

Práve v čase spracovania tohto článku nám bola poskytnutá informácia, že vý-

sledky lovu a úhynu za prvý mesiac poľovníckej sezóny roku 2021/2022 poukazujú na to, že na Slovensku lov predstavoval len 986 jedincov a úhyn už 689 jedincov a že nemôžeme predsa dopustiť aby úhyn prevyšil v nasledujúcom mesiaci lov!

Nech už to dopadne akokoľvek, situácia je alarmujúca, tak budme zodpovední a pristupujme tak, ako doteraz „PROFESSIONÁLNE“. Zatiaľ je rozdiel v prístupe poľovníkov LESOV SR a tiež „poľovníkov“ evidentný.

Za vynaložené úsilie pri vyhľadávaní, manipulácii, sústreďovaní, odbere vzoriek, asanácii, dezinfekcii a dodržiavaní vydaných veterinárnych opatrení patrí poďakovanie všetkým zúčastneným zamestnancom LESOV SR.

PS: Každý ulovený diviak znamená zníženie možnosti prenosu nákazy a v prípade negatívneho výsledku ponúka vysokokvalitnú, miestnu potravinu za nízku cenu v podobe chutnej diviny na náš stôl.

Lovu zdar!

Ing. Peter Kuric,

Foto v pozadí: Ing. Peter Kamenský, PhD.

Tab. č. 2

Počet pozitívnych kusov diviačej zveri na AMO u LESOV SR celkom							
Odštepný závod							Spolu
R. Sobota	Revúca	Rožňava	Prešov	Košice	Vranov	Sobrance	
2	18	82	297	41	46	306	792

POHĽAD UŠAMI

Za sovou dlhochvostou – *Strix uralensis*

Na potulkách po lesoch Slovenska som sa nevdojak dostal aj na lesnú správu Čierny Váh. Ale, čoby nevdojak, zatúžil som sa stretnúť s lesníkom, slovenským majstrom vábenia zveri Ing. Michalom Ondrejkom, technikom na lesnej správe a pozrieť sa do tohto najkrajšieho kúta – lesov Nízkyh Tatier a tiež veľmi peknej polohy domčeka lesnej správy, ktorej je vedúci Ing. Ľudovít Pitoňák.

Pri obojom stretnutí som sa veľmi potešil, keď sa rozhodlo, že ma Michal vyvie do trochu zabudnutého kraja na lúky Holice. No to bola šichta! Michal nestačil krútiť volantom na terénnom aute a ja som vedľa neho poskakoval na sedačke, keď sme sa pomaly „dvíhali“ do vršku, cez kľukaté málo prechodené lesné cesty. Po ceste na Oselnom Michal zistil jariabka, no moja fotopuška bola v pohotovosti a dva zábery zvečnili tohto horského opereného krásavca.

Tri dni som striehol zo starého, vari 30-ročného, lišajníkom obrasteneho posedu (teraz je už na tom mieste postavený nový posed). Sedel som ako v historickom múzeu. Lúka bola deň pred tým pokosená, čo veľmi vyhovovalo našej horskej sove dlhochvostej, ktorá hraboše lovila aj počas dňa. Vtedy som si zaspomínal na dávne časy...

po piatich dňoch pátrania našiel hniezdo s mláďatami na starom hrubom buku, veľmi som sa potešil, akoby som našiel zlatý poklad. Lebo „uaralky“, ako ich ľudovo voláme, boli vtedy veľmi vzácne sovy. Pri pohľade na buk bez konárov som však zosmutnel. Chcel by som mláďatá v hniezde odфотографovať. Stúpačky som samozrejme mal, no kmeň bol od spodku hrubý. Ale ťahalo ma hore. Bol to predseda môj cieľ. Prichystal som si na zemi pod hniezdom potrebné veci do batohu, uviazal ho na povraz, druhý koniec som si uviazal na opasok a skúšal som urobiť prvý krok do výšav po kmeni buka. Stúpačky sa zabávali ostňami do dreva, rukami som sa zachytával rôznych hrčíc, ktoré vyrastali na kmeni, keď tu odrazu z ticha-jasna, akoby hrom udel. Tesne nad mojou hlavou sa mihol veľký tieň a vo vlasoch mi zostali škrabance. Ani som si neuvedomil, čo sa stalo, keď

spúšťala strmým letom dolu, nadletela mi nad hlavu, až som musel ruky od strachu dvíhať. Napadla ma vtedy myšlienka, odфотографovať pri náletoch sovy. Fotoaparát som dal na statív, zaostřil širokouhlým objektívom do priestoru a keď sova nadletovala, stlačil som spúšť. Urobil som vtedy vari sto záberov. Len jeden záber sa podaril, aj to na čiernobiely film, ale ten záber stál za tú námahu. Rozzúrená sova letí priamo na moju hlavu a vtedy ju zachytila tisícina sekundy okamihu exponovania.

Posledné roky sa stala sova dlhochvostá našou bežnou sovou. Najkrajšie zážitky mám však z Poľany. Pred jeleňou rujou pokosili lúky na Šútovke aj celú Zálomsku. Sedával som na posede a čakal v podvečer na silného paroháča, ktorý mi vytruboval za chrptom. No hneď po západe slnka vyletela sova dlhochvostá. Trpezlivo, akoby bezstarostne sedela na vrchole smriečka,

Michal Ondrejko a ja – Lesná správa Čierny Váh

Sova dlhochvostá na súmraku pred lovom

Mladá sova dlhochvostá

Veru, boli to už dávne časy, keď som bol mladý, vari dvadsať päť – tridsať ročný a vtedy som musel cestovať za touto, vtedy vzácnou sovou dlhochvostou, až na Vihorlat.

Za ťažkých podmienok viacročného pátrania sa mi podarilo nájsť jedno hniezdisko. Bolo v Bukovských vrchoch nad Stakčínom v Havrilovecovej doline až skoro pod Barankovcom. Keď som konečne

sa nálet na moju hlavu zopakoval. To už som pocítil na hlave, že je to určite sova dlhochvostá, ktorá si takto chráni svoje mláďatá a votrelca dobíjajúceho sa do jej obydľia napáda.

Musel som kapitulovať, lebo som sa ozaj obával, že pri konečnom výstupe by ma mohla sova zhodiť aj zo stromu. Keď som stál znovu pod stromom, sova sedela vo vrcholci susedného buka a neprestajne sa

alebo na konári a číhala na korisť. Oči mala priamo otvorené, ale zdá sa, že vníma všetko dookola aj na zem. Stačí nepatrný pohyb alebo šramot a letí smerom odkiaľ zvuk prichádza. Okále má vytreštené, ale hlavnú úlohu zohrávajú uši. Sova zleťala tichúčko šikmo nadol do vzdialenosti 30 metrov, zosadla na zem, sklonila hlavu a mala v zobáku úlovok. Nebol to však hraboš, ako som predpokladal, ale lúčny

zlatistý koník. Potom ulovila zelenú kobylku, tú počula cvrliť až na vzdialenosť osemdesiat metrov. Sova teda vidí viac ušami ako očami. Ona počuje a podľa zvuku sa riadi a loví. Profesor V. Iljičov zistil, že stavba a funkcia sluchového ústrojenstva u sov, v porovnaní s ostatnými vtákmi, má veľa zvláštností. Ukázalo sa, že sova má okolo ušných otvorov zvláštne operenie, ktoré vytvára okolo zvukovodov perové ušnice. Zachytávajú zvukové vlny a smerujú ich do zvukovodov. Čo je ale veľmi podstatné, ako ďalej píše pán profesor, že tieto ušné otvory sú ukryté pod zvláštnymi kožnými záhybmi, smerujúcimi od oka do strán. A tu to vidíme u sovy dlhochvostej tvárový okružný límeč vytvorený z pier a ten sa uplatňuje ako reflektor zvukových vln smerom do ušných otvorov.

Veľkým prínosom u sovích uší je aj takzvaný binaurálny efekt. Pri dopade zvuku pod určitým uhlom je jedno ucho vždy posunuté bližšie k zdroju, preto dorazí zvuková vlna o niečo prv, ako k druhému uchu. A práve tieto nepatrné rozdiely medzi intenzitou zvuku a okamžikom, kedy dorazí k jednému a k druhému uchu, sú podstatou fyziologického mechanizmu umožňujúceho sove určiť, kde leží zdroj zvuku. Sova má aj dvakrát väčšiu plochu bubienku ako ostatné vtáky.

Vo Veporských vrchoch na konci Čiernej doliny pod Kyčerou som pozoroval sovu

Sova dlhochvostá na love

spával na posede a čakal na medveďa, kde lovila na lúke aj sova dlhochvostá, vždy som vedel, koľko hrabošov ulovila. Zvukový signál aktivizovala len v čase kŕmenia mláďat, vtedy sa aj samec so samicou dohovárali, kde a ktorým smerom letí samica a kde zasa loví samec. Prípadne nočné stretnutia oboch partnerov signalizovali štebotavým smiechom.

Ani sova v úplnej tme nevidí, tak ako človek, veď obraz, či je u zvierat, alebo u človeka, sa tvorí rovnako, za pomoci svetla. Oko je opatrené svetlolomným aparátom – rohovkou a šošovkou, ktorý sústreďuje lúče svetla na sieťnicu. Zrakové bunky sú zo sieťnice orientované dovnútra. Na sieťnici vzniká prevrátený obraz, tak u človeka, aj u sovy a tak isto aj vo fotoaparáte. Obraz je potom premietaný, alebo prevedený cez zrakové nervy do mozgu, ktorý ho jednoducho povedané vyšle do vnemu.

Oko je skutočne majstrovské dielo živočíšneho vývoja. Pozrime sa v bezhviezdnej noci do tmy, nič nevidíme, tak isto ani sova. Zrak sme adaptovali na tmu a odrazu vyjde mesiac, zdá sa nám, že krásne vidíme aj v noci. Tento spôsob využíva aj sova na nočnom love.

Sova dlhochvostá rada loví aj na zemi, jednoduchou chôdzou, alebo priskakovaním. Pod posed mi zletela sova a sledovala nízky porast pred sebou, ako to robí liška. Za koristou skočila skokom s pootvorenými krídlami. Ráno som na tých miestach našiel rozhrabané krtince. Sova krta pod zemou počuje, lebo krt, keď chytí v dierevej pasci dážďovku, hlučne mľaská. Sova ho však nevyhrabe na mieste počutia, ale čaká pri čerstvo vyhrabanom krtinci a keď krta zacíti, začne hrabať. A to sa mi v prítomí podarilo aj odfotografovať.

Keď som chodil na medveďov do Kráľovohorských Nízkych Tatier, pod Lastovičiu skalou, raz neďaleko posedu nad medveďím vnaďiskom lietali dve sovy dlhochvosté. Bolo to v marci. Medvede vychádzali z brlohov a poľovníci ich prikrmovali kadečím, aj mäsom, rôznymi zbytkami a naučili sa tam chodiť aj sovy. Ale nie na zbytky vyhodenej mäsa a zrna, na to chodili hlodavce a malé šelmy a sovy zasa lovili tieto zemné cicavce.

Raz nad ránom, keď sa mi snívalo ako spím s manželkou doma v posteli, neďaleko od posedu čosi zaštekalo. Zdalo sa mi, akoby liška, keď sa kankuje – pári. Hlas ma najprv skôr rozčúľil, lebo mi prerušil krásny sen, no čo som už mal robiť? Vyskočil som z teplého spacáka a znovu a znovu počujem štekánie, škriekanie, už trochu v hrubšom hlase. Keď sa trochu rozbrieždilo, zbadal som blízko seba na konári dve sovy dlhochvosté. Boli to ranné svadobné hry. Samec štekavými hlasmi dvoril svojej družke priam do uška a ona len pokojne sedela a čakala na vyjadrenie svojich impulzov, na páriace orgány, aby zareagovali. Sovy však odskočili nižšie na vetvy pod smrekové konáre.

Zahniedzili neďaleko Špaldovej chaty v starom hniezde po bocianoch čiernych. Našli ich tam poľovníci z Pustého Pola. Sovy dlhochvosté zahniedzdia aj vo vtáčej búde, s predným polovičným otvorom na stene. Stáva sa však, že sovy v roku nezahniedzdia vôbec, veď keď je málo myší, koníkmi by veru mláďatá nevychovali.

Ivan Kňaze,
prírodovedný fotograf,
spisovateľ prírodovednej literatúry

Večerné milovanie sovy dlhochvostej

v máji, keď som fotografoval na návraďe medvede. Tam sa na kukurici priživovali hlodavce, ktoré potom lovili sovy dlhochvosté. Človek sa tu dozvie veľmi veľa zaujímavých vecí.

V máji sova lovila hraboše, aj iné hlodavce. Zaujímavé bolo, ako sova oznamovala úspešný úlovok silným zapískaním, akoby sa od radosti rozosmiala. Úspech lovu oznamovala aj v noci za tmy. Keď som

Kvitnúce hádanie

Jar je obdobím, kedy pestrofarebné kvety bylin na seba pútajú takmer všetku pozornosť a kvety drevín lákajú pozorné oči lesníkov i dendrológov. Na rozpoznávanie samčích, samicích i obojpohlavných kvetov drevín sú potrebné informácie a odborníci – lesníci už majú v tejto oblasti profesijný grif.

Samičie kvety sú základom semennej suroviny, ktorá je „zlatom“ všetkých aktivít jedného z dvoch špecializovaných závodov štátneho podniku LESY SR, konkrétne OZ Semenoles.

Aj preto sme sa nechali inšpirovať jarou, ktorá pripravila všetko potrebné k tomu, aby sme si mohli spoločne zasúťažiť.

Práve máte možnosť vidieť 11 kvetov vybraných listnatých i ihličnatých drevín. Dva z nich patria smrekovcu opadavému a v pozadí máte možnosť vidieť jeden z dvoch kvetov borovice.

Pre tých, ktorí sa rozhodnú zasúťažiť si s nami, sme pripravili malú pomôcku. Pod číslom jedna sa ukrýva kvet krovej dreviny, ktorá kvitne už v marci.

Keďže totožnosť piatich drevín je zatiaľ neznáma, každý kto sa zapojí do súťaže a zašle do redakcie časopisu Lesník mail alebo list so správnymi odpoveďami do 16. júna 2021, získa balíček netradičných poľovníckych sedmových kariet.

Tešíme sa na Vaše odpovede

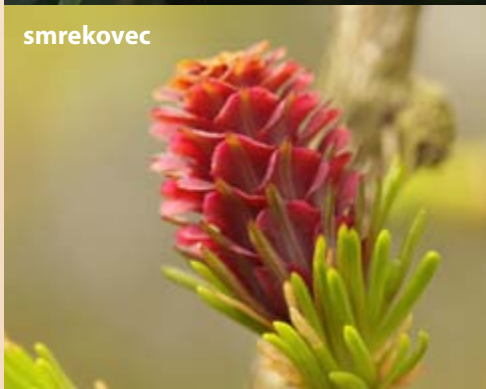
Ing. Katarína Chválová,
OZ Semenoles

1

lipa

smrekovec

2

3

smrek

4

jedľa

5

buk

Lesy najlesnatejšej krajiny Európy

Fínsko je severský štát rozprestierajúci sa v severovýchodnej Európe, ktorý obmýva Baltské more na juhozápade, Fínsky záliv na juhovýchode a Botnický záliv na západe. Pod fínsku suverenitu tiež patrí súostrovie Ålandy na juhozápad od pobrežia, ktoré však má rozsiahlu autonómiu. Z celkovej rozlohy 338.424 km² zaberajú vodné plochy až 10%, čo je 33.672 km².

Lesy pokrývajú viac ako 75% rozlohy Fínska, čím sa stáva najlesnatejšou krajinou v Európe. V rámci lesného hospodárstva sa k produkcii dreva využíva 20,3 mil. ha, z toho 61% je v súkromnom vlastníctve. Väčšina komerčných lesných plôch vo Fínsku, asi 90%, je certifikovaná podľa fínskeho systému PEFC, zatiaľ čo asi desať percent je certifikovaných podľa normy FSC.

V roku 2019 sa v krajine vyťažilo 73,3 mil. m³, pri ročnom prírastku zásob 108 mil. m³. Z vyprodukovaného dreva tvorila guľatina a vlákna 87% (64,0 mil. m³). Zvyšných 9,2 mil. m³ predstavovalo energetické drevo, čo znamená palivové drevo používané v súkromných domoch alebo zvyšky malého prímeru používané ako drevná štiepka v tepelných elektrárnach.

Spracovanie dreva zostáva vo Fínsku dôležitým priemyselným odvetvím. V roku 2018 predstavovala hrubá hodnota produkcie lesného hospodárstva vo Fínsku (vrátane nábytkárskeho priemyslu) viac ako 23,4 miliárd eur. To predstavuje takmer pätinu všetkej priemyselnej výroby. Pokiaľ ide o zahraničný obchod, lesný priemysel je tiež jedným z kľúčových odvetví, pretože predstavuje pätinu vývozných príjmov Fínska a päť percent hrubého domáceho produktu. Vzhľadom na svoju veľkosť je Fínsko najviac závislé od hospodárstva a najviac odkázané predovšetkým na lesné hospodárstvo v rámci národných hospodárstiev sveta. Vo Fínsku v súčasnosti existuje asi 170 priemyselných pil. Moderné celulózky, papierne a píly pracujú s integrovaným prístupom využívajúcim priemyselné vedľajšie produkty na výrobu ďalších výrobkov alebo energie. Tradičné mlyny sa zmenili na biorafinérie, v ktorých sa každá zložka dreveného materiálu používa

na výrobu inovatívnych biomateriálov a produktov na biologickom základe.

V súčasnosti sú najdôležitejšími exportnými produktmi fínskeho lesníckeho priemyslu celulóza, papier, lepenka, obalový materiál a rezivo. Fínsko má 25 papierní, 14 prevádzok na výrobu kartónov a 15 celulózok. V roku 2014 zamestnávali 22.000 ľudí. Lesný priemysel vo Fínsku priamo a nepriamo zamestnáva približne 160.000 ľudí. Výrobky

celulózo-papierenského priemyslu tvoria asi tri štvrtiny všetkých produktov lesného hospodárstva, zatiaľ čo príslušné odvetvia drevárskeho priemyslu asi 25%. V súčasnosti sa postranné prúdy a zvyšky po spracovaní dreva používajú aj na výrobu bio-nafty a bio-olejov na báze dreva.

V minulých rokoch došlo k veľkému množstvu inovácií v oblasti používania drevených vlákien. Medzi príklady nových výrobkov na báze dreva patria mikrofibrily, nanocelulóza, tvarovateľná pleglečka, teplom tvarovateľná lepenka a rôzne biokompozity, ktoré kombinujú drevo a vlákna s inými materiálmi.

Fínsko je známe ako krajina tisícich jazier a ostrovov. Presnejšie sa v krajine nachádza až takmer 190.000 jazier a 180.000 ostrovov. Je jednou z mála krajín, ktoré sa stále zväčšujú. Od konca doby ľadovej sa každý rok dvíha o osem milimetrov a zväčšuje sa o 7 km². Štvrtina fínskeho územia leží za polárnym kruhom. Archeologické nálezy dokazujú, že bolo osídlené už počas doby kamennej.

Národné parky Fínska sa rozprestierajú na ploche 8.170 km², prírodné rezervácie zaberajú územie 1.530 km², pralesy 100 km² a zvyšok tvoria územia s rôznym stupňom ochrany. Štátne chránené oblasti zaberajú spolu 14.961 km², zatiaľ čo 1.220 km² sa nachádza na súkromných pozemkoch.

-as-

Zbierky lesníka Jána Boroškaya vyvolali dlhoročnú ochranársku aféru na Slovensku

Bola to jedna z najdlhšie trvajúcich afér právnych sporov vo veci vývozu značných zbierok numizmatických, ornitologických a insectologických jedného človeka do Maďarska. Právny spor sa ťahal od roku 1923 až do roku 1930.

Úvodom na vec upozornili – ako to už zvyčajne býva – žurnalisti. Hronské noviny, vychádzajúce v Banskej Bystrici zo dňa 11.3.1923 v čísle desať pod názvom „Sbierky vo Zvolene“ píše nasledovné: *„Vo Zvolene zomrel Ján Boroškay lesmajster, majiteľ krásnych dobre zachovaných a skoro neoceniteľných zbierok numizmatických, ornitologických a insectologických. Ako počť tieto sbierky poručil v testamentárne maďarskému muzeumu v Budapešti. Upozorňujeme našu štátnu správu, aby zakročila a tieto cenné veci do Maďarska zapratať nedovolila. Sú posbierané tu na Slovensku, nebožtik si mnohé zaopatril za peniaze, ktoré vyrobil čo lesmajster zvolenský, maďarské muzeum ich mať nesmie. Tiež upozorňujeme mesto Zvolen, aby sa usilovalo sbierky dostať jednak pre svoje novozaložené muzeum, jednak pre štátne reálne gymnázium vo Zvolene, ktoré – čo nová škola – žiadnych skoro prírodovedeckých pomôcok nemá.“*

Vzápätí reaguje Správa Matice slovenskej v Turčianskom Svätom Martine, ktorá dňa 28.3.1923 adresuje list č.4118/923 županovi Zvolenskej župy Dr. Jurajovi Slávikovi, v ňom ho žiada, aby „nejakým činom intervenoval“, aby zbierka nebola vyvezená do Maďarska. Argumentujú tým, že zbierka obsahuje faunu zvolenského kraja a len tu môže mať svoj dokumentačný význam. Napokon ho vyzývajú, aby „ste nám podali vývod, či Vaša intervencia mala úspech“. List je podpísaný tajomníkom Matice slovenskej Františkom Hermanským. Okrúhla pečať s nápisom „Pečať Matice slovenskej“.

Ďalším zainteresovaným je Dôchodkový kontrolný úrad vo Zvolene, ktorý adresuje 4.3.1923 pod č. 1045 list Vládneho komisariátu pre ochranu pamiatok na Slovensku v Bratislave v ktorom okrem iného uvádza: *„Po zemfelém bývalém městském lesmistrovi panu Boroškayovi ve Zvolenu zůstala velká sbírka vycpaného ptactva, která ve svém uspořádání s hnízdy a vajíčky patří mezi jedinečnosti svého druhu a která byla by neocenitelnou učební pomůckou, aneb muzeální památkou značné ceny. Zdeľujeme toto ku včasnému zakročení, aby sbírky vyvezeny nebyly. Podpísaný prednosta úradu a okrúhla pečiatka.“*

Okresný úrad vo Zvolene listom č. 2765 z 30.4.1923 vyhotovuje súpis týchto zbierok s tým, že zbierky sú uložené v dome nebohého Jána Boroškaya pod ochranou Jána Gregora, úradníka policajného referátu mesta Zvolena, ktorý v tomto dome býva. Zbierka sa skladá z:

- Jedna sklená skriňa a v nej 19 ks „vypchatých vtákov väčších a stredných“, jedna menšia skrinka a v nej 16 krábíc naplnených rôznymi vtáčimi vajíčkami

Dr. Jan Hofman – vedúci Vládneho komisariátu na ochranu pamiatok na Slovensku

- Jedna sklená skriňa a v nej 112 ks „vypchatých malých vtáčikov“
- Jedna veľká sklená skriňa a v nej 55 ks „vypchatých rôznych vtákov stredných a veľkých“
- Jedna sklená skriňa a v nej uložených 341 ks rôznych nerastov
- Jedna drevená debna a v nej uložených 20 krábíc chrobákov
- Numizmatická zbierka uložená v 6 krabiciach. Táto je uložená „v ochrane u Dr. Gejzu Groó pravotára vo Zvolene, jako u vykonávateľa testamentu nebohého Jána Boroškaya. Sbíerka táto pozostáva zo 584 ks rôznych mincí.“

Podpísaný okresný náčelník Okresného úradu vo Zvolene a okrúhla pečiatka okresného úradu so štátnym znakom.

Ďalší list je s hlavičkou Župného úradu vo Zvolene zo dňa 8.8.1923 pod č. 9520 adresovaný Ministerstvu Československej republiky a plnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave, v ktorom sa okrem iného píše: *„Vo Zvolene zomrelý lesmajster Ján Boroškay testamentárne stanovil, aby jeho sbierky ornitologické a vtáčích vajec boli vydané maďarskej ornithologickej spoločnosti v Budapešti, sbierky numizmatické a minerálne mestu Zvolen. V tom páde, že by však boli činené prekážky vydaniu sbierky ornithologickej a vtáčích vajec ornithologickej spoločnosti v Budapešti, že odvoláva odkaz mestu Zvolenu a že všetky sbierky majú byť rozdelené medzi jeho dedičov.“*

„Proti tomuto zátvoru podal vykonavateľ testamentu Dr. Gejza Groó, pravotár vo Zvolene ponosu, ktorú so spismi cieľom informácie predostieram s účtívm požiadanim o konečné rozhodnutie v tejto pre Zvolen a poťažne Slovensko dôležitej záležitosti.“

Podpis za župana s okrúhlou pečiatkou Župného úradu.

K veci pokračuje obsiahlym štvorstranovým listom Dr. Jan Roubal, riaditeľ Štátneho diev-

čenského reformovaného reálneho gymnázia K. Kuzmányho v Banskej Bystrici dňa 22.9.1923 pod č. 20/1923, ktorý adresuje Štátnemu referátu na ochranu prírodných pamiatok na Slovensku v Bratislave. V liste podrobne analyzuje právny stav a svoju kompetenciu podať stanovisko k uvedenému prípadu. Na druhý deň píše ďalší list, tiež na adresu Štátneho referátu do Bratislavy v ktorom oznamuje, že vykonal prehliadku uvedenej zbierky a opäť podrobne podáva analýzu a stanovisko, uvádza kľady i nedostatky zbierky z vedeckého hľadiska. Navrhuje aj riešenie, aby sa rokovalo s Maďarskom o možnosti výmeny za zbierky, resp. predmety uložené v Maďarsku, pochádzajúce zo Slovenska s odôvodnením, že takéto predmety majú význam predovšetkým tam, odkiaľ pochádzajú.

V tomto časovom horizonte prichádzajú na rad medzinárodné nóty: Ministerstvo zahraničných vecí Československej republiky dňa 14.11.1923 adresuje list Ministerstvu školstva a národnej osvet, v ktorom oznamuje, že Maďarské vyslanectvo nótami z 3.5.1923 a z 20.6.1923 požiadalo Ministerstvo zahraničných vecí o oznámenie prečo prírodopisná zbierka Jána Boroškaya, podľa pozostalosti patriaca ornitologickému inštitútu nesmie byť prevezená do Budapešti.

Ministerstvo školstva a národnej osveti ihneď reaguje a 23.11.1923 v odpovedi Ministerstvu zahraničných vecí oznamuje, že pozastavenie výkonu pozostalosti nie je na ujmu pravidelnému pozostalostnému pokračovaniu. Súčasne si dovoľujú požiadať o vyšetrenie u príslušného maďarského úradu – v akom štádiu sa nachádza otázka vrátenia zbierok košického múzea.

Štátny referát na ochranu pamiatok na Slovensku v Bratislave pokračuje listom č.140821/23-V. zo dňa 23.11.1923 na Ministerstvo školstva a národnej osveti do Prahy, v ktorom navrhuje v rámci platným zákonov aplikovať zákaz vývozu a tiež navrhuje výmenu predmetov zavlčených do Maďarska z Košického múzea. Ďalej poukazuje na medzinárodné dohody s uvedením príkladu s Rakúskom. Odporúča vykonať celoplošnú dohodu s Maďarskom na vrátenie múzejných zbierok i umeleckého majetku vyvezeného zo Slovenska.

Podpísaný Hofman, vedúci Štátneho referátu.

V ďalšom liste Hofman navrhuje Okresnému úradu vo Zvolene a Župnému úradu vo Zvolene, aby prírodopisná zbierka zatiaľ ostala in suspendo pokým nebudú z Maďarska vydané zadržávané zbierky. Urýchlenie konkretizuje tým, aby sa žiadalo prinavrátenie nejakej veci zo župy zvolenskej zo zbierok v Budapešti ako equivalent. Mohol by sa napríklad žiadať oltár a originálne dvere z kostola v Čerani, ktoré boli odvezené do Budapešti.

Na toto zaujímavu reaguje Dr. Groó, pravotár zo Zvolena, riešiaci uvedenú kauzu:

„...v otáznej záležitosti som sa informoval na patričných miestach a som sa dozvedel, síce len privátne, že kontemplované čary prevedené byť nemôžu, ponevadž maďarské vrchnosti odporujú tomu, aby sa v Maďarsku nachodiace predmety prepustili za otázne zbierky. Vec teda týmto spôsobom riešená byť nemôže.“

Obecný úrad mesta Zvolena sa 14.6.1924 obracajú na Štátny referát na ochranu pamiatok s dotazom a urgenciou riešenia Boroškayovej zbierky. Podpísaný starosta a vedúci notár.

Štátny referát v Bratislave reaguje listom na Ministerstvo školstva a národnej osvety s oznámením, že mesto Zvolen postupne mení názor v obave, aby sa nenaplnilo ustanovenie testamentu, že ak nebude ornitologická zbierka odovzdaná do Budapešti, mesto Zvolen stratí nárok na druhú časť zbierky mineralogickej a numismatickej. Súčasne Hofman vyvíja aktivity všetkými smermi a píše listy na Obecný úrad do Zvolena, Župný úrad do Zvolena a vysvetľuje situáciu.

Ministerstvo školstva a národnej osvety píše 12.7.1924 Štátnemu referátu do Bratislavy, že trvá na svojej podmienke vývozu Boroškayovej zbierky len v prípade navrátenia aspoň muzeálnej Košickej zbierky.

Ďalším listom Ministerstvo školstva a národnej osvety z 19.9.1924 pod č. 92269/24-V oznamuje Štátnemu referátu v Bratislave, že schvaľuje vývoz Boroškayovej zbierky, ale treba urobiť bezpečné opatrenia proti vývozu do tej doby, pokiaľ nebudú vrátené Košické zbierky.

Takže kauza opäť ostala na mŕtvom bode.

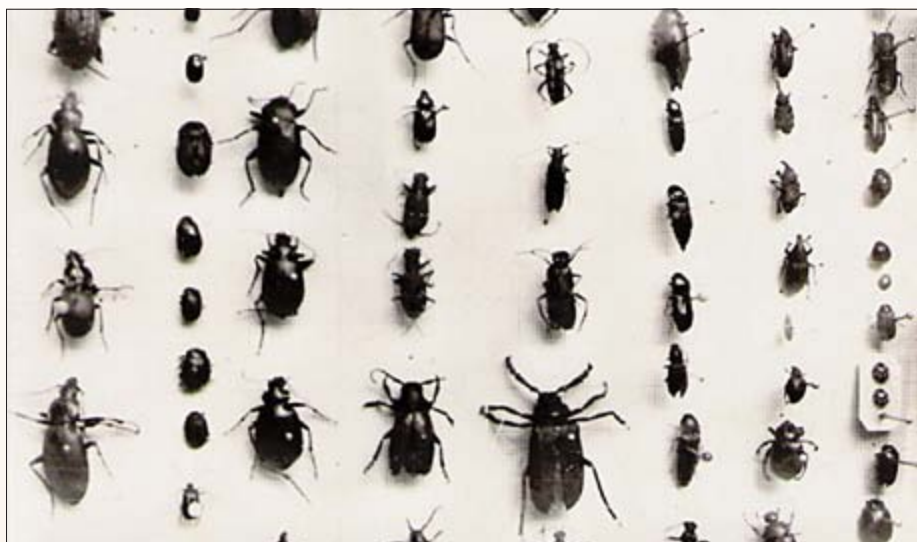
Obecný úrad mesta Zvolen už úplne zmenil názor a v ďalšom liste adresovanému Štátnemu referátu do Bratislavy pod č. 8600/1924 z 26.11.1924 naliehalo žiada povolenie na vývoz ornitologickej zbierky do Budapešti. Priznávajú, že ak sa to nepodariť, celá zbierka prepadne v prospech dedičov.

V r. 1925 sa vo veci takmer nič nedialo, pretože Ministerstvo školstva a národnej osvety celú kauzu pozastavilo listom č. 676/25-V z 16.1.1925, ktorý adresovalo Župnému úradu vo Zvolene: „Ministerstvo školstva a národnej osvety zrušuje týmto platnosť vyřízení Štátního referátu pro ochranu památek na Slovensku v Bratislavě z dne 29. prosince 1924, č. 2830, jímž tento ustoupil od souvislosti mezi povolením vývozu sbírek Boroškayových do Budapešti a vrácením aspoň těch památek, které byly odvečeny do Maďarska z Košic a zároveň prohlašuje, že pevně trvá na tom, aby nebyl vývoz řečených sbírek povolen, pokud nebude této podmínce vyhověno.“

Aby se umožnilo odevzdání části pozůstalosti Boroškayové sbírky městu Zvolenu, souhlasil ministerstvo s návrhem Štátního referátu v Bratislavě, aby sbírky byly odevzdány zástupci budapeštského ústavu, ale na půdě naší republiky.“

Hronské noviny, politický a spoločenský časopis

Časť zbierky Coleoptera

Geniálne právnický prekrútené a premyslené – zbierky sa zástupcovi budapeštianskeho ústavu odovzdajú (ale na pôde našej republiky) a teda podmienka pre mesto Zvolen je splnená a mesto Zvolen svoju časť zbierok dostane. Maďarský zástupca zbierku síce dostane ale nevyvezie, pretože nedostane povolenie. Neuveriteľné. Prirodzene, že Maďari na takúto fintu nenaleteli.

Ďalšie pokračovanie kauzy je až v r. 1926, kedy Obecný úrad vo Zvolene 5.11.1926 pod č. 7544/1926 píše Ministerstvu školstva a národnej osvety v Prahe urgenciu riešenia tejto neriešiteľnej veci. Ministerstvo podráždene odpovedá nie priamo, ale prostredníctvom Štátného referátu do Bratislavy listom č. 133816/26-V zo dňa 12.11.1926, „aby obecní úrad vo Zvolení byl ihned vyrozuměn“, že celá kauza bola prehodnená na Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska do Bratislavy.

Mesto Zvolen sa nevzdáva a 18.1.1927 pod č. 248/1927 píše na Prezídium Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska oznámenie o výsledku súdneho pojednávania ku kauze Boroškay, ktoré malo byť 18.11.1926 a ktoré bolo odročené, pretože mesto Zvolen žiada, aby povolenie na vývoz zbierky bolo dané bez akejkoľvek podmienky, aby mesto neprišlo o svoju časť zbierky určenú testamentom. Inými slovami mesto Zvolen žiada vývoz zbierky bez rekompensačných nárokov proti Maďarsku.

Podpísaný vedúci notár a starosta mesta Zvolen. Okrúhla pečiatka Mesto Zvolen s letopočtom 1244-1923.

Ministerstvo školstva a národnej osvety v Prahe 16.2.1927 adresuje list č. 19016/27-V Okresnému súdu do Zvolena v ktorom prekvapivo mení nielen názor, ale aj účelovo prekrúca skutočnosti keď tvrdí, že „Ministerstvo školstva a národnej osvety se snažilo oddělití otázku odevzdání sbírek zástupcům ornitologického ústavu na půdě republiky od otázky vývozu sbírek do Maďarska a neznajíc text závěti...“ To preukázateľne nebola pravda, pretože práve text testamentu, ktorý bol každému známy niesol bremeno problémov, lebo podmienoval odovzdanie ostatných zbierok mestu Zvolen, odovzdaním ornitologickej zbierky Ornitol-

gickému ústavu do Budapešti. Ani ďalej nepíšu pravdu: „Po zjištění obsahu závěti i ceny a rozsahu sbírek...“ upustilo ministerstvo od svojho pôvodného stanoviska zákazu odovzdania ornitologickej zbierky budapeštianskemu Ornitologickému ústavu, ba ani proti tomu, aby zbierka bola odvezená do Maďarska. Takto šalamúnsky nepravdivo koncipovaný list bol zaslaný na vedomie Prezídia ministerstva pre správu Slovenska aj Štátnemu referátu na ochranu pamiatok v Bratislave. Hofman si tentoraz určite nič dobré o svojom priateľovi a nadriadenom Dr. Wirthovi nepomyslel.

Napriek tomu, že uvedeným listom sa kauza zdánlivo skončila, nebolo tomu tak. V roku 1928 i 1929 si unavené zúčastnené strany občas vymenili bezobsažné listy, ale stále bez realizácie vlastného vývozu. Až sa napokon k veci dostalo Ministerstvo zahraničných vecí Československa, ktoré atakované urgenciami z maďarskej strany sa rozhodlo vec uzavrieť. Najprv dalo listom č. 38.337/30-V/2 z 3.5.1930 dotaz na Ministerstvo školstva a národnej osvety. Toto dňa 13.5.1930 listom č. 66.273/30-V odpovedá zahraničiu okrem iného nasledovne:

„Ministerstvo školstva a národnej osvety se již vyjádřilo svým příspěvem že nemá námitek proti odevzdání ornitologické sbírky Boroškayovy, maďarské ornitologické společnosti a proti vývozu této sbírky do Budapešti. Zdejšímu ministerstvu není známo, z jaké příčiny již tehdy nebylo podle zdejšího stanoviska postupováno.“

Toto je posledný známy archívny dokument v tomto prípade. Ďalšie pokračovanie kauzy nie je známe, ale je veľmi pravdepodobné, že napokon sa zúčastnené strany pokonali aj bez úradných poŕehnaní. Kauza Boroškay je školským prípadom konania neefektívnej úradníckej mašinérie štátnej ochrany prírody, ktorá vcelku nie zložitý prípad nebola schopná vyriešiť za 7 rokov intenzívneho papierovania najvyšších štátnych inštitúcií.

Po dlhých rokoch rozkúskovania Boroškayovej zbierky, prevažne odcudzením, sa jej väčšinová časť dostala konečne v 70. rokoch od jeho potomkov tam, kde patrila – do Slovenského národného múzea.

Ing. Viliam Stockmann, CSc.

90. výročie narodenia riaditeľ'a lesníckej školy v Lipovciach a Prešove Ing. Imricha Lipovského

Budúci dlhoročný riaditeľ strednej lesníckej školy na východnom Slovensku sa narodil 24.2.1931 v známej a rázovitej obci, Veľkom Folkmári, v rodine lesného robotníka.

Začínal v lesníctve v rôznych lesníckych profesiách. Po štúdiu na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene (1956) sa stal riaditeľom novozaloženého Lesníckeho odborného učilišťa, neskôr Lesníckej majstrovskej školy na Sigorde pri Prešove (1957).

Jeden z najznámejších riaditeľov lesníckej školy na východnom Slovensku, ktorá sa po požiari Remetských Hámrov najprv provizórne situovala v bývalej turistickej chate v Lipovciach, (aktuálne v nej bola Krajská politická škola) a následne v Prešove. Ing. Lipovský Lesnícku technickú školu viedol ako riaditeľ najprv v spomínaných Lipovciach (1961–1964). Tu vynaložil veľké úsilie na to, aby sa v Prešove postavila nová budova školy.

Následne po výstavbe novej budovy v Prešove (1964–1990), už ako Strednej

lesníckej technickej školy, pokračoval v jej riadení, sa stal najdlhšie pôsobiacim riaditeľom tunajšej lesníckej školy.

Po presťahovaní školy do Prešova sa venoval aj budovaniu Správy školských lesov Cemjata, ako účelovému zariadeniu školy pre praktickú prípravu žiakov a pre praktické overovanie teoretických poznatkov pre učiteľov odborných predmetov.

Počas práce v lesníckom školstve pripravil učebnicu z pestovania lesov.

Za 25 rokov práce v lesníckom školstve vychoval stovky jej absolventov, najmä pre Východoslovenský kraj, kde títo následne pôsobili.

V roku 1962 mu bol udelený čestný titul „Vzorný učiteľ“, v roku 1968 štátne vyznamenanie „Za zásluhy o výstavbu“ a v roku 1973 „Budovateľ socialistického lesníctva“.

Všetci čo ho poznáme či už osobne, alebo z lesníckeho školstva mu želáme pevné zdravie, Božie požehnanie a príjemné prežívanie zaslúženého odpočinku v radosťnom okruhu svojej rodiny.

180. výročie narodenia lesníka a ornitológa Ing. Jána Boroškaya

Narodil sa 25.8.1841 v Brezne v roľníckej rodine. Stredoškolské štúdiá absolvoval v Levoči a v Rožňave. Vysokoškolské vzdelanie získal ako mimoriadny poslucháč na Banskej a lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici, štátnu lesnú skúšku vykonal v Prešporku v roku 1860. Následne si urobil notársku skúšku.

Postupne sa vypracoval na významného lesníka a prírodovedca.

Prvé skúsenosti so životnou praxou získal ako mladý učiteľ v Kozelníku pri Banskej Štiavnici. Notársku prax začal vykonávať na Ostrej Lúke a neskôr vo Zvolene.

Až v roku 1877 dostal miesto lesmajstra vo Zvolene, toto pracovné zaradenie zastával až do vypuknutia Veľkej vojny roku 1914.

Ťažisko skúmania prírody v tých časoch spočívalo v zberateľstve. Preto Boroškay svoju výskumnú cestu začal s budovaním ornitologickej, entomologickej, geologickej a numizmatickej zbierky. Jeho najväčšou láskou sa však stala avifauna a prepravovanie vtákov. Z tejto oblasti aj najviac publikoval. Známym sa stal jeho spis „Vtáctvo zvolenskej župy“.

Od roku 1855 spolupracoval s Uhorským ornitologickým ústavom, s Uhorskou ornitologickou spoločnosťou ako aj

s Národným múzeom v Budapešti, ktorým pravidelne zasielal svoje pozorovania. O tom, aká cenná bola jeho činnosť svedčí aj to, že ho ústav vymenoval za svojho dopisujúceho člena. Zároveň ho požiadal o odpredaj jeho ornitologických zbierok, ktoré sám preparoval. Boroškay s finančným odpredajom nesúhlasil, ale prisľúbil ich darovanie až po jeho smrti. Vznik Prvej Československej republiky a jej zákonodarstvo nedovolilo túto zbierku prepraviť do Budapešti. Dlhé roky bola ukrytá, až v 70. rokoch sa zložitými cestami dostala do Slovenského národného múzea v Bratislave. Zvyšné časti zbierky sa vojnovými udalosťami stratili, resp. rozkradli.

Ing. Ján Boroškay zomrel 4.3.1923 vo Zvolene.

Táto takmer detektívna zápleтка vyvolala nielen medzinárodný problém, ale najmä na domácej pôde rezonovala ešte ďalších 50. rokov. Pre jej zaujímavý a dlhý priebeh túto kauzu približujeme v osobitnom príspevku v tomto časopiseckom čísle.

Ing. Viliam Stockmann, CSc.

Mapa lesov spravovaných a využívaných baníctvom v stredoslovenskej banskej oblasti, 1837, ručne maľované, Paul BALAS.

150

rokov
SAMOSTATNÉHO
LESNÍCTVA

150 rokov samostatného lesníctva

Lesy na území Slovenska sa v priebehu storočí stali hlavným dodávateľom dreva ako paliva, stavebného materiálu i všestranne využívanej suroviny. Lesné hospodárstvo bolo v minulosti podriadené iným výrobným oblastiam, ktoré využívali drevo na to, aby mohli prosperovať. Patril k nim napr. sklársky priemysel, dobývanie soli, ťažba farebných kovov či železnej rudy.

V našom prostredí sa lesníctvo upísalo najmä baníctvu, ktoré sa nezaobišlo bez dreva zo slovenských lesov. V priebehu 19. storočia však naši predkovia dospeli k poznaniu, že banícke, ale aj hutnícke prevádzky prežívajú len vďaka lacným dodávkam drevnej suroviny, čo viedlo k devastácii lesných porastov. Aj v mene záchrany lesov sa postupne otvárala cesta k osamostatneniu lesníctva ako suverénneho hospodárskeho odvetvia.

V r. 1871 vydalo uhorské ministerstvo financií dekrét, ktorým sa na základe panovníkovho súhlasu oddelila správa baní od správy lesov. Lesníctvo sa vydalo na cestu samostatného hospodárskeho vývoja, nezávislého na baníctve a priemysle.

Pohľad na Banskú Štiavnicu okolo r. 1848, na ktorom je očividné odlesnenie v okolí mesta.

Podľa dostupných údajov bola v polovici 19. storočia lesnatosť na území Slovenska na úrovni približne 28 percent. Dnes dosahuje výmera našich lesov 41 percent a stále rastie.

Iniciátori ochrany pralesov na území Slovenska sa stali lesníkmi. Napr. za Geraukú, dnes Dobroč, jeden z našich najkrajších pralesov vďaka iniciatíve banskobystrického lesného riaditeľstva z r. 1913.

Lesník
v 19. storočí

ZDROJE:
Lesnícke a drevárske múzeum
Slovenské banské múzeum,
Banská Štiavnica
Erdeszeti Lapok
Banskobystrický
okrášľovací spolok

Realizácia: LESY SR, š. p.,
Lesnícke a drevárske múzeum
vo Zvolene, 2021

Stojace sucháre v smrekovom lese

Spochybňovať význam mŕtveho dreva v lese by nebolo rozumné. Nikto nespochybňuje jeho význam pri tvorbe biodiverzity v lese. Zároveň nie je jednoduché stanoviť optimálne množstvo mŕtveho dreva v lese. A hlavne v hospodárskych lesoch je do značnej miery nežiadúcim javom.

Veľmi dôležité je v lesníctve dostať do rovnováhy najnovšie progresívne na prírodnej dynamike založené riešenia s požiadavkami vonkajšej prevádzky, resp. s tým, čo prevádzka dokáže v praxi zrealizovať aj vzhľadom na bezpečnosť svojich pracovníkov.

Pri prebudovách, premenách smrekových monokultúr, je potrebné upozorniť na problémy, ktoré vznikajú po ponechaní stojacich smrekových suchárov v hospodárskych lesoch. Ponechávaním suchárov, mŕtveho dreva, sa zvyšuje riziko požiarov a les sa stáva ťažšie priechodným (pri PBH je žiadúce zahusťovať cestnú sieť). No hlavný problém ponechávania zlomov nad tri metre a stojacich suchárov je bezpečnosť práce v týchto porastoch. Stojace smrekové sucháre so svojím plytkým koreňovým systémom predstavujú (pre ich nepredvídateľný pád) obrovské bezpečnostné riziko končiace až smrteľnými prípadmi a to je už obrovský problém.

Ing. Cyril Bábeľa st.

Uveríte

Ak ľudia skutočne chcú, tak nič nie je nemožné. Presvedčia Vás o tom aj výsledky dlhoročnej práce našich zamestnancov. Tým sa podarilo vypestovať duby, ktorých kmeň nemá na priereze okrúhly, ale hranatý tvar. Tieto stromy majú v danom poraste zatiaľ len desaťpercentné zastúpenia, ale tento fenotypový znak sa prenáša až na 50% potomstva.

Hoci niektoré z týchto stromov už majú 30 rokov, lesníci si ich na svojom úseku chránia ako oko v hlave a o ich budúcnosti sa vedú búrlivé diskusie. Okrem toho, že lesníci chcú, aby boli uznaným semenným zdrojom, na lesnej správe skrsla myšlienka, že je na čase podať návrh na zaradenie týchto stromov do zoznamu národného bohatstva.

Keď sa na to pozrieme z pohľadu lesníckej prevádzky, tieto stromy majú niekoľko výhod. Očakáva sa výrazne vyššia cena na jeden meter kubický piliarskych výrezov, pretože je možné dosiahnuť až 90 % výťažnosť. Takéto kmene sú veľmi spratné a na prepravu stačia menšie autá. Netreba však zabudnúť, že pri prepočte priestorových metrov na kubické sa používa koeficient 0,9. Už sa pracuje na zmene názvu v STN, kedy si budeme musieť zvyknúť na nový termínus technicus, kde popri guľatine, budeme bežne produkovať aj hranatinu.

Nájdí 10 rozdielov

RECEPTÁR

Zajačí paprikáš

700 g zajačie mäso, 200 ml kyslá smotana, 400 ml mäsový vývar, sladká mletá paprika, hladká múka, cibuľa, maslo, mleté čierne korenie, bobbkový list, soľ, borievky

Zajačie mäso zbavíme blán a nakrájame ho na kúsky. Na panvici roztopíme maslo, pridáme nakrájanú cibuľu a pomaly ju pražíme. Následne vložíme mäso, poriadne opečieme, posolíme a okoreníme, ochutíme mletým bobbkovým listom a mletými borievkami. Hneď ako pridáme mletú sladkú papriku, podlejeme vývarom, aby nám zmes nezchorkla. Prikryjeme pokrývkou a pomaly dusíme za občasného podlievania vývarom približne hodinu a pol. Ak máme pocit, že nám v zmesi ostala veľa šťavy, necháme ju pomaly odpariť a až následne do omáčky nalejeme smotanu s trochou hladkej múky a necháme poriadne prevrieť. Podávame s haluškami.

Svätá diera

Jazero Berryessa je najväčšie jazero v Napa County v Kalifornii. Táto nádrž v horách Vaca je tvorená priehradou Monticello, ktorá dodáva vodu a vodnú energiu do oblasti North Bay v oblasti San Francisco Bay. Vodná elektrárňa zásobuje energiou predovšetkým San Francisco a jeho blízke okolie. Jazero má rozlohu viac ako 80 km². Je to približne 25 km dlhý, ale len päť kilometrov široký. Má približne 265 km pobrežia. Kalifornské jazero pôsobí ako každé iné, až na to, že sa v ňom nachádza obrovský lievik zvaný Glory Hole, teda Svätá diera.

Tento lievik je jednoducho využívaný na odtok nadmerných zásob nahromadenej vody z priehrad. Nedeje sa to ale často. Za posledných takmer 60 rokov bolo možné tento jav sledovať len 26-krát. Najčastejšie k nemu dochádza počas jarných mesiacov. Vtedy sa priehrada plní ohromným množstvom vody pochádzajúcej z roztápaného snehu. Takéto množstvo by mohlo v prípade neodčerpania poškodiť priehradný múr. Kontrolu hladiny vody z toho dôvodu stráži špeciálny otvor s priemerom 22 metrov, ktorým pretečie zhruba 1370 kubíkov za sekundu. Tento lievik, či výpusť je najznámejším miestom priehrad dokončenej v roku 1957. Plávanie v nádrži je z bezpečnostných dôvodov v čase prevádzky prepadu prísne zakázané. V letných mesiacoch, kedy sa prepad nevyužíva a tak sa stal svojráznou U-rampou pre vyhľadávačov adrenalínu.

-as-

Erby s nádychom lesa

Erb obce Suchá Hora
(okres Tvrdošín)

Erb obce Černík
(okres Nové Zámky)

Erb obce Dubodiel
(okres Trenčín)

Erb obce Dvorec (okres Bánovce nad Bebravou)

Erb obce Neporadza
(okres Rimavská Sobota)

Erb obce Seč
(okres Prievidza)

Erb obce Trebastovo
(okres Martin)

MÁJ 2021

Životné jubileá

50 rokov

Ing. Ivan Danček, OZ Smolenice
Ing. Vojtech Ilčík, technik, LS Sihla – OZ Čierny Balog
Ing. Ladislav Vajcík, vedúci LO, LS Staré Hory – OZ Slovenská Ľupča
Ing. Marcel Boroš, vedúci LS, LS Sirk – OZ Revúca
Ing. Ján Košč, technik, LS Kokošovce – OZ Prešov

60 rokov

Ing. Miroslav Tokár, ťažbár – OZ Beňuš
Ľubomír Árvay, technik, LS Betliar – OZ Rožňava
Ľubomír Margicin, vedúci LO, LS Bardejov – OZ Prešov

Pracovné jubileá

20 rokov

Ing. Patrik Gallo, technik, LS Krásnohorské Podhradie – OZ Rožňava

25 rokov

Miroslav Kšenzulák, vedúci LO, LS Mútne – OZ Námestovo
Ing. Pavol Soták, vedúci LO, LS Svinica – OZ Košice

Predčasný starobný dôchodok

Augustín Zuskin, manipulant, ES Ľubochňa – OZ Liptovský Hrádok

Ing. Martina Velká

Mierumilovný drevený inštinkt

Predstavujeme vám tvorbu japonského rezbára Akihiko Yoshida, ktorý je majstrom vo vyrezávaní roztomilých zvieratiek. Jeho sochy sa zdajú byť na prvý pohľad tak jemné, až ich pozorovateľ má pocit, že sa ani nedíva na rezbárske výtvory, ale na nadýchané plyšové hračky.

Za posledných deväť rokov vyvinul svoju jedinečnú techniku rezby z dreva a neustále hľadá nové a originálne nápady. Objektami jeho tvorby sú zvieratá v rôznych pózach, ktoré vyjadrujú ľudské nálady stvárnené gestami alebo prostredníctvom skrytej mimiky. „Hoci všetky moje sochy vyzerajú priam idealisticky mierumilovne, prostredníctvom svojich výtvorov sa snažím vytvárať mýtický svet, ktorý vyzdvihuje aj ich inštinkty. Tie sú predsa podstatou života divokých zvierat. Snažím sa vytvoriť ten neoddeliteľný kontrast, ktorý je schopný ovládať všetky ľudské bytosti“, prezrádza Yoshida.

„Aby moja tvorba nestratila svoju dušu a podstatu mystickosti, drevo na sochy získavam zo stromov rastúcich na Hokkaide, najsevernejšom mieste hlavných japonských ostrovov. Mám pocit, ako keby práve toto drevo bolo stvorené na jemné rezbárske práce, vďaka ktorým som schopný stvárniť detaily, ktoré dodajú mojej soche ten správny výraz. Aj napriek všetkému, čo v nich stvárňujem, všetci vyzerajú tak šťastne a v pohode,“ prezrádza popri tom, ako nás pozýva nazrieť do svojej tvorby.

-as-

